

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการในกลุ่มสาระศิลปะ เรื่อง สืบสานงานศิลป์
ท้องถิ่นภูมิปัญญา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 คณะผู้ศึกษาค้นคว้า ได้ศึกษาเอกสารและ
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นกรอบแนวทางตลอดจนเป็นข้อมูลอ้างอิงในการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้
ดังนี้

ตอนที่ 1 หลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

1. การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา
2. หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
 - ความสำคัญของหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
 - วิสัยทัศน์กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
 - สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น
 - ผังมโนทัศน์สาระการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ระดับชั้น ม.1

ตอนที่ 2 การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้

1. ขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรรายวิชา
2. การจัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ
3. การสร้างหน่วยการเรียนรู้
4. กระบวนการวางแผนสร้างหน่วยการเรียนรู้
5. การเขียนหน่วยการเรียนรู้
6. การจัดทำหน่วยการเรียนรู้
7. ขั้นตอนการจัดทำหน่วยการเรียนรู้
 - การพัฒนาหลักสูตร
 - ทฤษฎีการพัฒนาหลักสูตรรูปแบบต่างๆ
 - หลักสูตรบูรณาการ
 - ความหมายหลักสูตรบูรณาการ

ตอนที่ 3 การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

- ความหมายการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ
- แนวคิด/ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ
- ประเภทของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ
- ลักษณะสำคัญของการจัดการเรียนรู้
- หลักสำคัญในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ
- ผลที่เกิดจากการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ
- ข้อควรคำนึงในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ
- การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

ตอนที่ 4 ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

ตอนที่ 5 ภูมิปัญญาท้องถิ่น

- ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น
- ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น
- ประเภทของภูมิปัญญา

ตอนที่ 6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- งานวิจัยภายในประเทศ
- งานวิจัยต่างประเทศ

ตอนที่ 1 หลักสูตร

การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

1. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศที่จัดทำขึ้นเพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน สอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ เป็นการสร้างกลยุทธ์ใหม่ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ให้สามารถตอบสนองความต้องการของบุคคล สังคมไทย ผู้เรียนมีศักยภาพในการแข่งขันและร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ในสังคมโลก เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยมีเงื่อนไขและเวลาการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ดังนี้

ปีการศึกษา 2546 ให้ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

ปีการศึกษา 2547 ให้ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

ปีการศึกษา 2548 ให้ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ทุกชั้นเรียน ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

หลักการ

เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นไปตามแนวนโยบายการจัดการศึกษาของประเทศ จึงกำหนดหลักการของหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ ดังนี้

1. เป็นการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของประเทศ มุ่งเน้นความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล
2. เป็นการศึกษาเพื่อปวงชนที่ประชาชนทุกคนจะได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาพและเท่าเทียมกัน โดยสังคมทุกส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาและเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด สามารถพัฒนาตามธรรมชาติเต็มตามศักยภาพ
4. เป็นหลักสูตรที่มีโครงสร้างยืดหยุ่น ทั้งด้านสาระ เวลา และการจัดการเรียนรู้
5. เป็นหลักสูตรที่จัดการศึกษาได้ทุกรูปแบบ ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายสามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้และประสบการณ์

จุดมุ่งหมาย

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ จึงกำหนดจุดหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์
2. มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียน และรักการค้นคว้า
3. มีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ มีทักษะและศักยภาพในการจัดการ การสื่อสาร และ การใช้เทคโนโลยี ปรับวิธีการคิด วิธีการทำงานได้เหมาะสมกับสถานการณ์

4. มีทักษะกระบวนการ โดยเฉพาะทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะการคิด การสร้างปัญญา และทักษะในการดำเนินชีวิต
5. รักการออกกำลังกาย ดูแลตนเองให้มีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี
6. มีประสิทธิภาพในการผลิตและการบริโภค มีค่านิยมเป็นผู้ผลิตมากกว่าเป็นผู้บริโภค
7. เข้าใจในประวัติศาสตร์ของชาติไทย ภูมิใจในความเป็นไทยเป็นพลเมืองดี ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
8. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญาไทย ทรัพยากรธรรมชาติและพัฒนาสิ่งแวดล้อม
9. รักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้สังคม

โครงสร้าง

เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามหลักการ จุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องมีแนวปฏิบัติในการจัดหลักสูตรสถานศึกษาจึงได้กำหนดโครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1. ระดับช่วงชั้น

กำหนดหลักสูตรเป็น 4 ช่วงชั้น ตามระดับพัฒนาการของผู้เรียน ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 3

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6

2. สาระการเรียนรู้

กำหนดสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วยองค์ความรู้ ทักษะ หรือกระบวนการเรียนรู้และคุณลักษณะหรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียน เป็น 8 กลุ่ม ดังนี้

1. ภาษาไทย
2. คณิตศาสตร์
3. วิทยาศาสตร์
4. สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
5. สุขศึกษาและพลศึกษา
6. ศิลปะ

7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี

8. ภาษาต่างประเทศ

การจัดสาระการเรียนรู้ทุกช่วงชั้น จะนำเอากลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระมาจัดเป็น สาระการเรียนรู้พื้นฐานและสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม

2.1. สาระการเรียนรู้พื้นฐาน หมายถึง สาระการเรียนรู้ที่เป็นพื้นฐานสำหรับผู้เรียนทุกคน เพื่อความเป็นไทย ความเป็นคนดี การดำรงชีวิตตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาค้นคว้าต่อ ซึ่งจัดไว้อย่างต่อเนื่อง 12 ปี โดยมีสัดส่วนแตกต่างกันไปแต่ละช่วงชั้น

2.2. สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม หมายถึง สาระการเรียนรู้ และกระบวนการที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนในด้านต่าง ๆ ตามความสามารถ ความถนัดและความสนใจ เพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถทั้งวิชาการ วิชาชีพ หรือเฉพาะทางสำหรับการศึกษาค้นคว้าหรือการประกอบอาชีพ ตามความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน

3. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

สถานศึกษาจะต้องดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

3.1. กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสม ตามความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตนเอง เสริมสร้างทักษะชีวิตและวุฒิภาวะทางอารมณ์

3.2. กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเองอย่างครบวงจร ตั้งแต่ศึกษา วิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมิน และปรับปรุงการทำงาน โดยเน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เช่น ลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด และผู้บำเพ็ญประโยชน์ เป็นต้น

4. มาตรฐานการเรียนรู้

4.1 มาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4.2 มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนเรียนจบในแต่ละช่วงชั้น คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และ 6 และ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 6

มาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดไว้เฉพาะมาตรฐานการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนทุกคนเท่านั้น สำหรับมาตรฐานการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อ

เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ ตลอดจนมาตรฐานการเรียนรู้ที่เข้มข้นตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน ให้สถานศึกษาพัฒนาเพิ่มเติมได้

5. เวลาเรียน

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดเวลาในการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ไว้ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาศึกษาปีที่ 1-3 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 800 – 1,000 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 4 – 5 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาศึกษาปีที่ 4-6 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 800 – 1,000 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 4 – 5 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาศึกษาปีที่ 1-3 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 1,000 – 1,200 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละ 5 – 6 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาศึกษาปีที่ 4-6 มีเวลาเรียนประมาณปีละไม่น้อยกว่า 1,200 ชั่วโมง โดยเฉลี่ยวันละไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง

การจัดหลักสูตร

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหลักสูตรที่กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ในการพัฒนาผู้เรียน ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สำหรับนักเรียนทุกคนทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถปรับใช้ได้กับการจัดการศึกษาทุกรูปแบบ ทั้งในระบบ นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในส่วนของการจัดการศึกษาปฐมวัย กำหนดให้มีหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยเป็นการเฉพาะ เพื่อเป็นการสร้างเสริมพัฒนาการและเตรียมผู้เรียนให้มีความพร้อมในการเข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 การนำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้ สถานศึกษาดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาขั้นใช้ โดยคำนึงถึงสภาพปัญหา ความพร้อม เอกลักษณ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทั้งนี้สถานศึกษาต้องจัดทำรายวิชาในแต่ละกลุ่มให้ครบถ้วนตามมาตรฐานที่กำหนด และสถานศึกษาสามารถพัฒนาหลักสูตร โดยจัดทำสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมเป็นหน่วยการเรียนรู้วิชาใหม่ ๆ รายวิชาที่มีความเข้มข้นอย่างหลากหลาย ให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนตามความถนัด ความสนใจ และความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยเลือกสาระการเรียนรู้จาก 8 กลุ่มในช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1- 3 และช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6 และจัดทำมาตรฐานการเรียนรู้ของสาระการเรียนรู้หรือรายวิชานั้น ๆ ด้วย สำหรับช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1- 3 นั้น ยังไม่ควรให้เลือกเรียนรายวิชาที่เข้มข้นขึ้น ควรเรียนวิชาพื้นฐานก่อน

การจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น ควรใช้รูปแบบวิธีการที่หลากหลายเน้นการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง การเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ การเรียนรู้คู่คุณธรรม โดยนำกระบวนการจัดการ กระบวนการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม กระบวนการคิดและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ไปสอดแทรก ในการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้ในลักษณะของโครงรวม “ การบูรณาการ” ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ และเรียนรู้ได้จากสื่อการเรียนรู้ และแหล่งการเรียนรู้ทุกประเทศรวมทั้งเครือข่ายการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ชุมชน และแหล่งอื่น ๆ ซึ่งผู้เรียนสามารถศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เป็นการเรียนรู้ด้วยตนเองตลอดชีวิต

การวัดผลและประเมินผล

การวัดผลและประเมินผลการจัดการศึกษาตามแนวทางของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มี 3 ระดับ ดังนี้

1. การวัดและประเมินผลระดับชั้นเรียน สถานศึกษาเป็นผู้กำหนด หลักเกณฑ์การประเมินด้วยความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อหาคำตอบว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าทั้งด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ คุณธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์ อันเป็นผลเนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือไม่เพียงใด โดยใช้วิธีการวัดที่หลากหลายและเหมาะสม
2. การประเมินผลระดับสถานศึกษา เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าด้านการเรียนรู้เป็นรายชั้นปีและช่วงชั้น สถานศึกษานำข้อมูลที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอน และคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้ รวมทั้งนำผลการประเมินรายช่วงชั้นไปพิจารณาตัดสินการเลื่อนชั้น กรณีผู้เรียนไม่ผ่านมาตรฐานการเรียนรู้ของแต่ละกลุ่มสาระต่าง ๆ สถานศึกษาต้องจัดให้มีการเรียนการสอนซ่อมเสริมและจัดให้มีการประเมินผลการเรียนรู้ด้วย
3. การประเมินคุณภาพระดับชาติ สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนที่เรียนในปีสุดท้ายของแต่ละช่วงชั้น เข้ารับการประเมินคุณภาพระดับชาติ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สำคัญ ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ภาษาต่างประเทศ และกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ จากที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

จากการศึกษา พบว่าหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหลักสูตรแกนกลาง (Core Curriculum) ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุขบนพื้นฐานของความเป็นไทย จัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ เป็น

คนที่สมบูรณ์และสมดุลทั้งด้านจิตใจ ร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด

สำหรับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ได้กำหนดให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาขึ้นใช้เอง โดยกำหนดให้จัดทำใน 2 ลักษณะ คือ

1. เป็นหลักสูตรที่ได้มาจากสาระของหลักสูตรการศึกษาระดับพื้นฐานพุทธศักราช 2544

2. เป็นหลักสูตรที่ได้มาจากสถานศึกษาจัดทำเพิ่มเติมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาในชุมชนสังคมและภูมิปัญญาท้องถิ่น และการจัดทำหลักสูตรตามความสนใจ ความสามารถ และความถนัดของผู้เรียนในช่วงชั้นที่ 2 – 4

หลักการของการประเมินผลในชั้นเรียนที่มีประสิทธิภาพ

ประการแรก การประเมินผลในชั้นเรียนที่มีประสิทธิภาพ จะต้องส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน

ประการที่สอง การประเมินผลจะต้องใช้ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย

ประการที่สาม การประเมินผลจะต้องมีความเที่ยงตรง เชื่อถือได้ และยุติธรรม

แหล่งเรียนรู้

แหล่งการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถค้นหาความรู้เพิ่มเติมได้ ดังนี้
ห้องสมุด เป็นแหล่งการเรียนรู้และเป็นหัวใจสำคัญของสถานศึกษาที่ผู้เรียนจะใช้ในการศึกษาค้นคว้า ใช้ในการอ่านเพิ่มพูนความรู้ การจัดห้องวิชาการต่าง ๆ เป็นส่วนหนึ่งของห้องสมุด หรือเป็นแหล่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา จะทำให้ผู้เรียนได้ประโยชน์จากการเรียน และในปัจจุบันในการใช้อินเทอร์เน็ตในการค้นคว้าหาความรู้มีความสำคัญมากขึ้น สถานศึกษาจึงจำเป็นต้องพิจารณาจัดไว้ให้เพียงพอ และอบรมให้มีการใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทรัพยากรบุคคล เช่น ผู้ปกครองและคนในชุมชนที่มีความรู้ความสามารถด้านภาษา และภูมิปัญญาทางภาษา ภาษาถิ่น เพลงพื้นบ้าน พิธีกรรมต่าง ๆ ครูภาษาไทยควรจัดทำบัญชีรายชื่อบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ ซึ่งสามารถเชิญมาให้ความรู้ในโรงเรียน

สื่อการเรียนการสอน เป็นสื่อกลางทำหน้าที่ถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนเนื้อหาประสบการณ์ แนวคิด ทักษะ และเจตคติระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน โดยเน้นบทบาทของผู้เรียนที่เป็น

ผู้กระทำหรือใช้สื่อเพื่อให้เกิดความรู้ ทักษะ กระบวนการและความรู้สึกนึกคิดต่าง ๆ บรรลุ
มาตรฐานการเรียนรู้

ประเภทของสื่อการเรียนการสอน

1. สื่อสิ่งพิมพ์ เป็นสื่อที่ใช้ระบบการพิมพ์ หนังสือเรียน คู่มือ หนังสือเสริม
ประสบการณ์ ฯลฯ
2. สื่อวัสดุอุปกรณ์ เป็นสื่อสิ่งของต่าง ๆ เช่น ของจริง หุ่นจำลอง แผนภูมิ
แผนที่ ตาราง สถิติ กราฟ ฯลฯ
3. สื่อโสตทัศนอุปกรณ์ เป็นสื่อที่นำเสนอด้วยเครื่องมืออุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น ภาพ
เคลื่อนไหว แถบเสียง แถบบันทึกภาพ สื่อประเภทอื่น ๆ อาทิ สื่อมัลติมีเดีย ฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์ ฯลฯ
4. สื่อกิจกรรม เป็นสื่อประเภทวิธีการที่ใช้ในการฝึกปฏิบัติ ฝึกทักษะ ซึ่งต้องใช้
กระบวนการคิด การปฏิบัติ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้ ของผู้เรียน เช่น เกม
เพลง บทบาทสมมุติ แบบทดสอบ แผนการสอน ใบความรู้ ใบงาน
5. สื่อบริบท เป็นสื่อที่ส่งเสริมการเรียนการสอน ได้แก่ สภาพแวดล้อมและ
สถานการณ์ต่าง ๆ เช่น ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ แหล่งวิทยบริการหรือแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ บุคคล
ห้องสมุด ชุมชน สังคม วัฒนธรรม เครือข่ายคอมพิวเตอร์ ฯลฯ

นอกจากแหล่งเรียนรู้ที่กล่าวข้างต้นแล้ว ผู้เรียนสามารถศึกษาหาความรู้ได้จาก
ภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น ในบ้าน ในสถานที่ต่าง ๆ ภาษาที่ใช้คอมพิวเตอร์ซึ่งได้จากการใช้
อินเทอร์เน็ต โทรทัศน์ วิทยุ วารสาร สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ รวมทั้งการแสวงหาความรู้จากการไปทัศนศึกษา
ตามสถานที่ต่าง ๆ ด้วย

1. การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

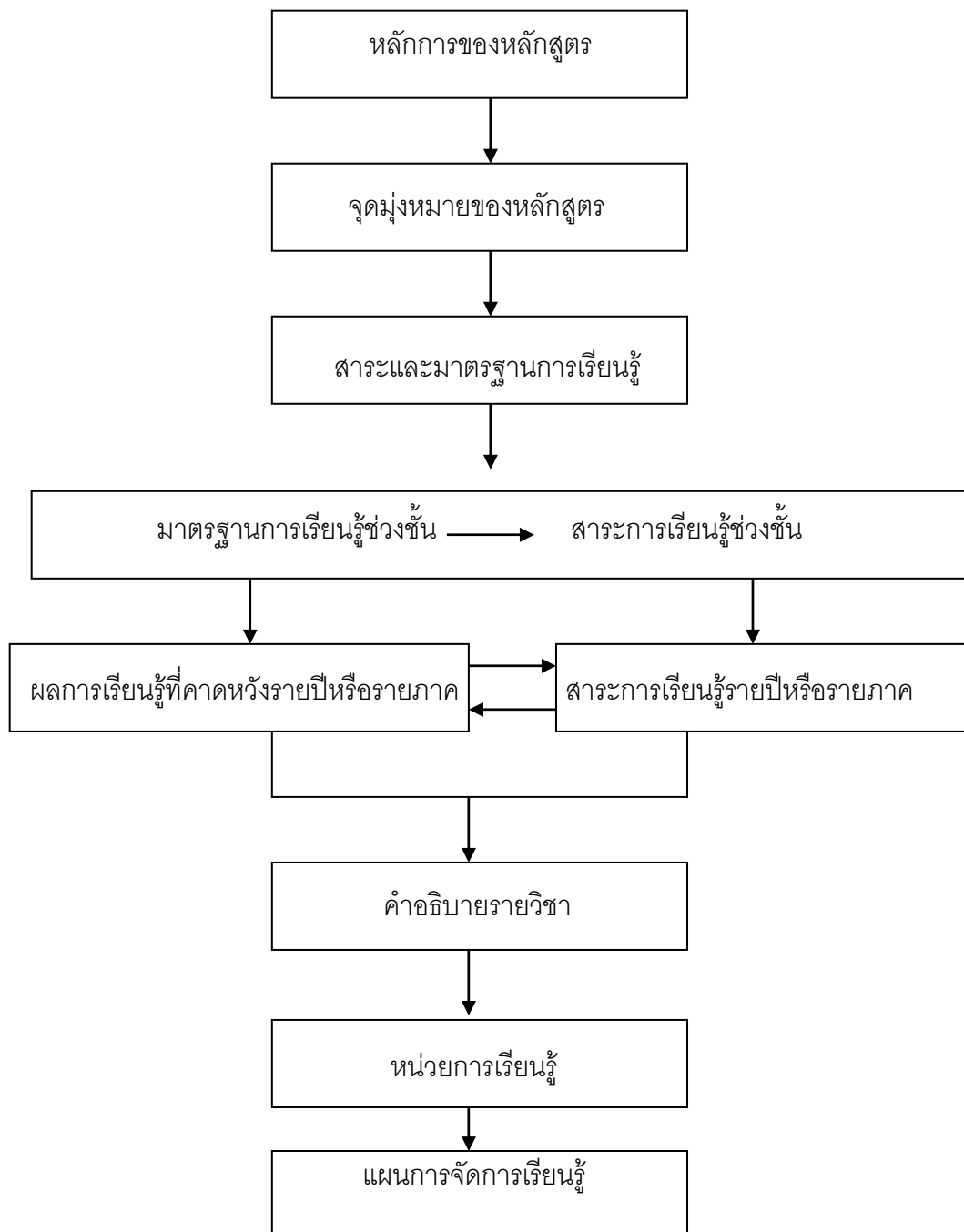
การพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ของสถานศึกษา มีแนวดำเนินการ คือ
นำโครงสร้างของหลักสูตรสถานศึกษาที่กำหนดให้นักเรียนเรียนสัปดาห์ละกี่ชั่วโมงต่อปีและ
คำอธิบายรายวิชาในแต่ละระดับชั้นมากำหนดหน่วยการเรียนรู้ตลอดปี และเวลาที่ใช้เรียนรู้แต่ละ
หน่วย หน่วยการเรียนรู้จะมีกี่หน่วยก็ได้ นำหน่วยการเรียนรู้มาจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อ
กำหนดกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปตามปรัชญาและจุดมุ่งหมายของสถานศึกษา

ขั้นตอนในการจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา มีแนวการจัดทำดังนี้

1. ศึกษาสาระ มาตรฐานการเรียนรู้ และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นหลักสูตร
กลุ่มสาระการเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

2. ศึกษาเอกสาร ตำรา ตามสาระการเรียนรู้ เพื่อกำหนดเนื้อหาสาระให้เหมาะสมกับระดับชั้น มีความสอดคล้อง มีลำดับความยากง่ายของเนื้อหาเหมาะสมแก่ระดับชั้น
3. จัดทำสาระการเรียนรู้ช่วงชั้น โดยนำมาตรฐานการเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นแต่ละสาระมาวิเคราะห์ และจัดทำสาระการเรียนรู้ช่วงชั้น
4. จัดทำสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค โดยนำสาระการเรียนรู้ช่วงชั้น (ในข้อ 3) มาจัดทำสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จัดทำเป็นรายปี ส่วนมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6 จัดทำเป็นรายภาค) ให้พิจารณาว่าสาระการเรียนรู้ที่เรียนก่อนจะเป็นพื้นฐานของสาระการเรียนรู้ที่เรียนทีหลัง และมีความต่อเนื่องของเนื้อหาสาระและเป็นสาระการเรียนรู้ที่มีความยากง่ายเป็นลำดับชั้น
5. จัดทำผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค โดยพิจารณาจากมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น และสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค (ข้อ 4) นำมาจัดทำเป็นผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค และมีความสัมพันธ์กับสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค
6. ตรวจสอบผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคกับสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค ให้นำผลการเรียนรู้ที่คาดหวังของแต่ละชั้นปี และสาระการเรียนรู้แต่ละชั้นปีมาตรวจสอบความสอดคล้องและความสัมพันธ์ในแต่ละข้อ
7. จัดทำคำอธิบายรายวิชา โดยกำหนดชื่อรายวิชา ชั้นปี จำนวนชั่วโมง ตลอดปีหรือตลอดภาคเรียน และจำนวนชั่วโมงสอนแต่ละสัปดาห์ ส่วนรายวิชาเพิ่มเติมควรตั้งชื่อวิชาให้น่าสนใจ กำหนดเวลาเรียนหรือหน่วยวิชาระดับชั้นด้วย
8. จัดทำหน่วยการเรียนรู้ นำคำอธิบายรายวิชามาจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้ โดยนำหัวข้อและรายละเอียดของสาระการเรียนรู้มากำหนดจำนวนหน่วยการเรียนรู้ ชื่อหน่วยการเรียนรู้ และจำนวนชั่วโมงในการเรียนการสอนของแต่ละหน่วยตลอดปีการศึกษา จัดทำผลการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ของแต่ละหน่วยการเรียนรู้
9. จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ นำหน่วยการเรียนรู้ที่กำหนดมาจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้แต่ละหน่วยการเรียนรู้ โดยกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้จากผลการเรียนรู้ของแต่ละหน่วย จัดทำสาระการเรียนรู้ กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กระบวนการวัดและประเมินผล แหล่งการเรียนรู้ การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ อาจจัดทำเป็นรายชั่วโมงเพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้และบันทึกผลการสอน เพื่อนำไปสู่การวิจัยและปรับปรุงหลักสูตรหรืออาจทำเป็นแผนการจัดการเรียนรู้รวม เพื่อจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้อยู่เป็นรายชั่วโมงก็ได้

แผนภูมิ 1 แสดงขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้

2. หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

ความสำคัญของหลักสูตร

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการส่งเสริมให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจินตนาการทางศิลปะ ซึ่งชมความงาม สนุกทริยภาพความมีคุณค่า ซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตมนุษย์ ดังนั้นกิจกรรมศิลปะสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนโดยตรงทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม ตลอดจนนำไปสู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเชื่อมั่นในตนเอง และแสดงออกในเชิงสร้างสรรค์ พัฒนาระบวนการรับรู้ทางศิลปะ การเห็นภาพรวม การสังเกตรายละเอียด สามารถค้นพบศักยภาพของตนเอง อันเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพได้ ด้วยการมีความรับผิดชอบ มีระเบียบวินัย สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีความสุข (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 1)

วิสัยทัศน์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

การเรียนรู้ศิลปะ มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ การคิดที่เป็นเหตุเป็นผลถึงวิธีการทางศิลปะ ความเป็นมาของรูปแบบ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และรากฐานทางวัฒนธรรม ค้นหาผลงานศิลปะสื่อความหมายกับตนเอง ค้นหาศักยภาพ ความสนใจส่วนตัว ฝึกการรับรู้การสังเกตที่ละเอียดอ่อนอันนำไปสู่ความรัก เห็นคุณค่าและเกิดความซาบซึ้งในคุณค่าของศิลปะและสิ่งรอบตัว พัฒนาเจตคติ สมานธิ รสนิยมส่วนตัว มีทักษะ กระบวนการ วิธีการแสดงออก การคิดสร้างสรรค์ ส่งเสริมให้ผู้เรียนตระหนักถึงบทบาทของศิลปกรรมในสังคม ในบริบทของการสะท้อนวัฒนธรรมทั้งของตนเองและวัฒนธรรมอื่น พิจารณาว่าผู้คนในวัฒนธรรมของตนมีปฏิริยาตอบสนองต่องานศิลปะ ช่วยให้มีมุมมองและเข้าใจโลกทัศน์กว้างไกล ช่วยเสริมความรู้ ความเข้าใจ มโนทัศน์ด้านอื่น ๆ สะท้อนให้เห็นมุมมองชีวิต สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง และความเชื่อความศรัทธาทางศาสนา ด้วยลักษณะธรรมชาติของกลุ่มสาระศิลปะการเรียนรู้เทคนิค วิธีการทำงาน ตลอดจนการเปิดโอกาสให้แสดงออกอย่างอิสระ ทำให้ผู้เรียนได้รับการส่งเสริม สนับสนุนให้คิดริเริ่มสร้างสรรค์ ดัดแปลง จินตนาการ มีสุนทรียภาพและเห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมไทยและสากล กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเสริมสร้างให้ชีวิตมนุษย์เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นช่วยให้มีจิตใจงดงาม มีสมาธิ สุขภาพกายและสุขภาพจิตมีความสมดุล อันเป็นรากฐานของการพัฒนาชีวิตที่สมบูรณ์ เป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของมนุษยชาติโดยส่วนตน และส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของสังคมโดยรวม (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 2)

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาระดับพื้นฐาน

สาระที่ 1 : ทัศนศิลป์

มาตรฐาน ศ 1.1: สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์

วิเคราะห์วิพากษ์วิจารณ์คุณค่างานทัศนศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่อกันศิลปะอย่างอิสระ ชื่นชมและประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

มาตรฐาน ศ 1.2 : เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม

เห็นคุณค่างานทัศนศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และสากล

สาระที่ 2 : ดนตรี

มาตรฐาน ศ 2.1 : เข้าใจและแสดงออกทางดนตรีอย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์

วิจารณ์คุณค่า ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่อดนตรีอย่างอิสระ ชื่นชมและประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

มาตรฐาน ศ 2.2 : เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็น

คุณค่าของดนตรีที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล

สาระที่ 3 : นาฏศิลป์

มาตรฐาน ศ 3.1 : เข้าใจและแสดงออกทางนาฏศิลป์อย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์

วิจารณ์คุณค่างานนาฏศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

มาตรฐาน ศ 3.2 : เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างนาฏศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม

เห็นคุณค่าของนาฏศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ,2546 ,หน้า 6)

ตอนที่ 2 การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้ปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้ เพื่อประโยชน์สูงสุดของผู้เรียน โดยการจัดการศึกษาต้องยึดหลักผู้เรียนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะกระบวนการคิด และฝึกปฏิบัติให้คิดเห็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดและความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน และให้ผู้เรียนได้เรียนจากประสบการณ์จริง และแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง (กรมวิชาการ, 2543, หน้า 2)

มาตรา 24 การจัดการกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังต่อไปนี้

1. จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา
3. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง
4. จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา
5. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ
6. จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

จากการที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2544 กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาดังกล่าว สถานศึกษาจึงต้องจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โดยมีสาระของหลักสูตร 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ได้มาจากสาระของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่วนที่ 2 ได้มาจากสถานศึกษาจัดทำเพิ่มเติมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาในชุมชน สังคม และภูมิปัญญาท้องถิ่น

กรมวิชาการ(2543,หน้า24-25) กล่าวถึงการพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่น หรือการทำหลักสูตรสาระเพิ่มเติม สถานศึกษาสามารถดำเนินการได้ ใน 5 ลักษณะ ดังนี้

1. การปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือจัดกิจกรรมเสริม

การพัฒนาหลักสูตรลักษณะนี้ สถานศึกษาสามารถปรับกิจกรรมการเรียนการสอน หรือกิจกรรมเสริม เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการของท้องถิ่น โดยไม่ทำให้จุดประสงค์ การเรียนรู้เปลี่ยนแปลงไปจากที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแม่บท

2. ปรับรายละเอียดของเนื้อหา

การพัฒนาหลักสูตรลักษณะนี้เป็นการพัฒนาหลักสูตรโดยการลดหรือเพิ่ม รายละเอียดของเนื้อหาจากหัวข้อหรือขอบข่ายที่ระบุไว้ในหลักสูตรแม่บท ทั้งนี้ต้องไม่ทำให้ จุดประสงค์การเรียนรู้และหัวข้อหรือขอบข่ายเนื้อหาที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแม่บทเปลี่ยนแปลงไป

3. ปรับปรุงและ/หรือเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสม

การพัฒนาหลักสูตรของท้องถิ่นลักษณะนี้ เป็นการปรับปรุงเลือกใช้สื่อการเรียน การสอนต่าง ๆ ที่มีอยู่ให้เหมาะสม สอดคล้องกับจุดประสงค์และเนื้อหาที่หลักสูตรกำหนด

4. จัดทำสื่อการเรียนการสอนใหม่

การพัฒนาหลักสูตรลักษณะนี้ เป็นการพัฒนาหลักสูตรโดยการจัดทำสื่อการเรียน การสอนชิ้นใหม่ เช่น หนังสือเรียน คู่มือครู หนังสือเสริมประสบการณ์ แบบฝึกหัดหรือเอกสาร ประกอบการเรียนการสอนอื่น ๆ เป็นต้นไป เพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสม สอดคล้องกับจุดประสงค์ เนื้อหาและสภาพท้องถิ่น ทั้งนี้สื่อการเรียนการสอนที่ท้องถิ่นจะพัฒนาขึ้น มาใหม่นี้ อาจจะใช้กับเนื้อหา/รายวิชาที่มีอยู่แล้ว หรือใช้กับเนื้อหา/รายวิชาเพิ่มเติมขึ้นมาใหม่ก็ได้

5. การจัดทำคำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติม

การพัฒนาหลักสูตรลักษณะนี้ เป็นการพัฒนาหลักสูตรโดยการจัดทำคำอธิบาย รายวิชาหรือทำรายวิชาเพิ่มเติม จากที่ปรากฏในหลักสูตรแม่บททั้งนี้คำอธิบายรายวิชาที่จัดทำ เพิ่มเติมนี้ต้องมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ เนื้อหา และสภาพท้องถิ่น

การจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นในระดับสถานศึกษา

ศรัทธา ภาณุ (2550, หน้า 1-8) ได้เสนอแนวคิดในการจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นใน หลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับผู้เรียน ชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ เพื่อให้ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ โดย แนวคิดที่เสนอได้พยายามให้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เป็นสาระการเรียนรู้ที่มีกระบวนการจัดทำ เป็นไปตามแนวทางการจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นที่สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการได้เสนอแนวทางไว้โดย

ได้พยายามนำแนวคิดดังกล่าวมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการจัดทำในระดับสถานศึกษาในเชิงปฏิบัติให้ง่าย และเห็นชัดเจนมากขึ้น การเสนอแนวคิดได้พยายามให้สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเป็นสาระการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสิ่งต่อไปนี้ (1) สอดคล้องกับกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของเขตพื้นที่การศึกษา (2) หลักสูตรและจุดเน้นของสถานศึกษา และข้อมูลของผู้เรียน (3) ข้อมูลสารสนเทศ ตลอดจนปัญหาและสิ่งที่ควรพัฒนาของชุมชน นอกจากนี้ยังได้นำข้อเสนอแนะการจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นในหลักสูตรสถานศึกษาของ สุชาติา วิญูฒิ ในเรื่องการจัดสาระการเรียนรู้ที่เป็นสัดส่วนระหว่างสาระการเรียนรู้แกนกลาง กับสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นในสัดส่วน 70 :30 มาพิจารณาร่วมด้วย วิธีการจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นในระดับสถานศึกษาที่ ศิริวรรณ มากชู ได้เสนอแนะไว้โดยมีพื้นฐานความคิดดังกล่าวข้างต้นมี 6 วิธี ทั้ง 6 วิธีเป็นแนวทางการจัดทำในภาพรวมของสถานศึกษาทั้งโรงเรียน ทั้งนี้สถานศึกษาควรวางแผนดำเนินการจัดทำทั้ง 6 วิธีไปพร้อม ๆ กัน เพราะจะช่วยให้สถานศึกษามีสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นที่เหมาะสม ครอบคลุมและลดความซ้ำซ้อนของสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น วิธีการจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นทั้ง 6 วิธีดังกล่าวมีดังต่อไปนี้

วิธีที่ 1 การจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น โดยนำสิ่งที่สอดคล้องกับกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของเขตพื้นที่การศึกษา หลักสูตรและจุดเน้นของสถานศึกษา ข้อมูลของผู้เรียน ข้อมูลสารสนเทศ ตลอดจนปัญหาและสิ่งที่ควรพัฒนาของชุมชน ไป สอดแทรกไว้ในสาระการเรียนรู้ พื้นฐานในลักษณะบูรณาการ โดยสามารถนำไปสอดแทรกได้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้

วิธีที่ 2 การจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น โดยนำสิ่งที่สอดคล้องกับกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของเขตพื้นที่การศึกษา หลักสูตรและจุดเน้นของสถานศึกษา ข้อมูลของผู้เรียน ข้อมูลสารสนเทศ ตลอดจนปัญหาและสิ่งที่ควรพัฒนาของชุมชน ไปจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้ หรือหัวข้อเรื่อง หรือ จัดทำหน่วยการเรียนรู้พร้อมกับจัดให้มีโครงการและหรือโครงการร่วมด้วยโดยจัดเข้าไว้ในสาระการเรียนรู้พื้นฐาน

วิธีที่ 3 การจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น โดยนำสิ่งที่สอดคล้องกับกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของเขตพื้นที่การศึกษา หลักสูตรและจุดเน้นของสถานศึกษา ข้อมูลของผู้เรียน ข้อมูลสารสนเทศ ตลอดจนปัญหาและสิ่งที่ควรพัฒนาของชุมชน ไปจัดไว้ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในรูปแบบของชุมนุมหรือชมรม กลุ่มสนใจ ค่าย โครงการ และโครงการ

วิธีที่ 4 การจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น โดยนำสิ่งที่สอดคล้องกับกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของเขตพื้นที่การศึกษา หลักสูตรและจุดเน้นของสถานศึกษา ข้อมูลของผู้เรียน ข้อมูลสารสนเทศ ตลอดจนปัญหาและสิ่งที่ควรพัฒนาของชุมชนไปจัดทำเป็นวิชาเพิ่มเติม โดยจัดไว้ใน

สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ทั้งนี้โดยวิชาเพิ่มเติมที่จัดไว้ในสาระการเรียนรู้พื้นฐานจะต้องเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นสำหรับเด็กทุกคนต้องเรียนรู้ เพราะมีความสำคัญและสัมพันธ์อย่างยิ่งกับชีวิตและชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่นั่นเอง

วิธีที่ 5 การจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น โดยนำสิ่งที่สอดคล้องกับกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของเขตพื้นที่การศึกษา หลักสูตรและจุดเน้นของสถานศึกษา ข้อมูลของผู้เรียน ข้อมูลสารสนเทศตลอดปัญหาและสิ่งที่ควรพัฒนาของชุมชน ไปจัดทำเป็นวิชาเพิ่มเติม โดยจัดไว้ในสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม การจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นตามแนวนี้นั้นเน้นการจัดให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนเพื่อตอบสนองต่อความถนัด ความสนใจ ความสามารถ และความต้องการความแตกต่างระหว่างบุคคลการจัดทำสามารถ เลือกจัดทำตั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และควรเริ่มตั้งแต่ช่วงชั้นที่ 2 เป็นต้นไป

วิธีที่ 6 การจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น โดยนำสิ่งที่สอดคล้องกับกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของเขตพื้นที่การศึกษา หลักสูตรและจุดเน้นของสถานศึกษา ข้อมูลของผู้เรียน ข้อมูลสารสนเทศตลอดจนปัญหาและสิ่งที่ควรพัฒนาของชุมชน ไปจัดทำเป็นสิ่งพิมพ์ และสื่อประกอบการเรียนรู้ อื่น ๆ เช่น หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น หนังสืออ่านเพิ่มเติมหนังสือส่งเสริมการอ่าน บทเรียนสำเร็จรูป แบบฝึกต่าง ๆ คลังภูมิปัญญาท้องถิ่น วิดิทัศน์ บทเรียนบทเครือข่ายอินเทอร์เน็ต แหล่งการเรียนรู้บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต หนังสืออิเล็กทรอนิกส์สื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่น ๆ และซีดีเป็นต้น

แนวทางในการจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นระดับสถานศึกษาทั้ง 6 วิธีการจัดทำดังต่อไปนี้

วิธีที่ 1 การจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น โดยนำสิ่งที่สอดคล้องกับกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของเขตพื้นที่การศึกษา หลักสูตรและจุดเน้นของสถานศึกษา ข้อมูลของผู้เรียน ข้อมูลสารสนเทศตลอดจนปัญหาและสิ่งที่ควรพัฒนาของชุมชน ไปสอดแทรกไว้ในสาระการเรียนรู้พื้นฐานในลักษณะบูรณาการ โดยสามารถนำไปสอดแทรกได้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้

การสอดแทรกสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นในลักษณะนี้ ผู้จัดทำหลักสูตรจะต้องวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี/รายภาค โดยวิเคราะห์ในลักษณะตารางวิเคราะห์องค์ประกอบของความรู้ คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและทักษะ(K,P, A)ในแต่ละข้อมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระที่นำไปบูรณาการ แล้วจึงนำสิ่งที่สอดคล้องดังกล่าวมาสอดแทรกเพิ่มเติมเข้าไปกับการเรียนรู้ในแต่ละชั้นปี ทั้งนี้มีวิธีการพิจารณาความสอดคล้องโดยดูผลการเรียนรู้ และสาระการเรียนรู้ในแต่ละชั้นปี พร้อมกับผู้ผังมโนทัศน์ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่จะนำมาสอดแทรกประกอบ การจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นในลักษณะ

ดังกล่าวควรจัดทำพร้อมกับทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้และทุกชั้นปี ซึ่งจะช่วย ลดความซ้ำซ้อนของสิ่ง ที่นำมาบูรณาการของครูแต่ละคนที่อยู่ในชั้นปีเดียวกันและต่างชั้นปีกัน การคิดจำนวนเวลาใน ส่วนนี้ไม่ต้องนำมาถือเป็นร้อยละสามสิบของสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นแต่ให้คิดอยู่ในส่วนของสาระ การเรียนรู้พื้นฐาน ทั้งนี้เพราะมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระที่นำมาสอดแทรก มีลักษณะสอดคล้อง กับลักษณะของชุมชนและสังคมในท้องถิ่นอยู่แล้ว ดังตัวอย่างที่จะแสดงให้เห็นดังต่อไปนี้ โดยจะ ยกตัวอย่างของกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สาระที่ 2 ชีวิตกับสิ่งแวดล้อม มาตรฐาน ว 2.1 กำหนดไว้ว่า “เข้าใจสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมกับสิ่งมีชีวิต ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ในระบบนิเวศ มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยา ศาสตร์ สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ และในมาตรฐาน ว 2.2 กำหนดไว้ว่า เข้าใจความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติในระดับท้องถิ่น ประเทศ และโลก นำความรู้ไปใช้ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

จากตัวอย่างสภาพของชุมชนและสังคมในท้องถิ่นที่นำมาสอดแทรกเข้าไปในสาระการ เรียนรู้พื้นฐาน เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิถีชีวิตจริงของตนเอง ตลอดจนชุมชน และสังคมในท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานที่กำหนดไว้ การสอดแทรกสาระการเรียนรู้ของชุมชน และสังคมในท้องถิ่นดังกล่าว จึงเป็นการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ครบถ้วน ตามที่ระบุไว้ใน มาตรฐานการเรียนรู้ได้เร็วขึ้นและมากยิ่งขึ้น

วิธีที่ 2 การจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น โดยนำสิ่งที่สอดคล้องกับกรอบสาระการเรียนรู้ ท้องถิ่นของเขตพื้นที่การศึกษา หลักสูตรและจุดเน้นของสถานศึกษา ข้อมูลของผู้เรียน ข้อมูล สารสนเทศตลอดจนปัญหาและสิ่งที่ควรพัฒนาชุมชนไปจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้หรือ หัวข้อเรื่อง สำคัญ หรือจัดทำหน่วยการเรียนรู้พร้อมกับชุดให้มีโครงการร่วมด้วย จัดเข้าใจในสาระการเรียนรู้ พื้นฐาน

จากการจัดหลักสูตรในวิธีที่ 2 นี้มาจากเหตุผลที่โรงเรียนได้พิจารณาสภาพปัญหาและ ความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และคุณลักษณะอันพึงประสงค์แล้ว เห็นว่าเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตและชุมชนในระดับมาก เช่น โรคที่คนในท้องถิ่นเป็นกันมากและ เกิดอยู่เป็นประจำ หรือวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เด่นของชุมชน ทางโรงเรียนจึงพิจารณานำมา จัดทำเป็นสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นแล้วนำไปจัดไว้ในส่วนของสาระการเรียนรู้พื้นฐาน เพื่อให้ผู้เรียน ทุกคนได้เรียนรู้ในลักษณะที่ลึกซึ้งจนเกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนและชุมชนได้ โดยจัดให้มีสาระการ เรียนรู้เป็นหัวข้อเรื่องหนึ่งหน่วยการเรียนรู้หรือให้เรียนรู้ในลักษณะโครงการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือ ให้เรียนสาระการเรียนรู้ที่เป็นหน่วยการเรียนรู้และโครงการหรือโครงการร่วมกัน

การจัดทำสาระการเรียนรู้ในลักษณะนี้ผู้จัดทำหลักสูตรจะนำ หัวข้อเรื่อง หน่วยการเรียนรู้ และหรือโครงงานดังกล่าวไปไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ใด ต้องพิจารณาความสอดคล้องของหน่วยการเรียนรู้ที่นำมาสอดคล้องกับธรรมชาติของวิชาเป็นสำคัญ และมี มาตรฐานการเรียนรู้สอดคล้องกันด้วย โดยดูจากมาตรฐานช่วงชั้นและผลการเรียนรู้ที่คาดหวังประกอบสำหรับเรื่องบางเรื่องที่จะต้องให้เรียนรู้ทุกชั้นปี ผู้จัดทำหลักสูตรสามารถนำไปเพิ่มเติมเข้าไปได้ทุกชั้นปีพร้อมกัน เช่น โรคระบาดที่กำลังเกิดขึ้นในชุมชนขณะนั้น อาทิโรคฉี่หนู หรือไข้หวัดนกเป็นต้น

การจัดทำสาระการเรียนรู้ดังกล่าว ควรจัดในลักษณะบูรณาการ ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องและเกิดประโยชน์ต่อชีวิต ชุมชนและสังคมในท้องถิ่นนั่นเอง

แนวการจัดทำหน่วยการเรียนรู้หรือโครงงานในลักษณะดังกล่าวอาจจำเป็นต้องใช้เวลาเพื่อจัดการเรียนรู้หลายชั่วโมง จึงจำเป็นต้องนำไปปรับเข้าในขอบข่ายโครงสร้างของกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะกลุ่มที่จะนำไปหลอมรวมไว้และอาจนำไปเขียนปรากฏไว้ในคำอธิบายรายวิชาแล้วจึงนำคำอธิบายรายวิชามาวิเคราะห์เพื่อจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ต่อไป ตัวอย่างการจัดทำในลักษณะของวิธีที่ 2 คือ แนวทางการศึกษาในการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการในกลุ่มสาระศิลปะ เรื่อง สืบสานงานศิลป์ท้องถิ่นภูมิปัญญา

ในกรณีที่ทางสถานศึกษาได้จัดทำคำอธิบายรายวิชา และจัดทำหน่วยการเรียนรู้ไว้แล้ว การจัดหน่วยการเรียนรู้หรือโครงงานเข้าไปในลักษณะนี้ จะทำให้มีผลกระทบต่อจำนวนชั่วโมงแต่ละหน่วยการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่นำเข้ามาหลอมรวม จึงจำเป็นต้องมีการปรับจำนวนชั่วโมงในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ในลักษณะยืดหยุ่นตามความสำคัญและความจำเป็นต่อการเรียนรู้ด้วย

การคิดคำนวณจำนวนเวลาของการพัฒนาหลักสูตรตามวิธีที่ 2 ไม่ต้องนำมาคิดเป็นร้อยละ เพราะเป็นการนำไปจัดไว้กับสาระการเรียนรู้พื้นฐานที่มีมาตรฐานการเรียนรู้สอดคล้องกันเหตุผลดังกล่าวเหมือนกับการพัฒนาหลักสูตรในวิธีที่ 1 ที่กล่าวมาแล้ว

วิธีที่ 3 การพัฒนาหลักสูตรโดยนำสิ่งที่สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัด ความสามารถ และความต้องการของผู้เรียนชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มาจัดไว้ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในรูปแบบของชุมนุม/ชมรม กลุ่มสนใจ ค่ายโครงงานและโครงการ ทั้งนี้โดยมีการจัดทำเป็นหลักสูตรหรือสร้างเป็นชุดกิจกรรมสำหรับใช้ในกิจกรรมดังกล่าว เช่น หลักสูตรฝึกอบรมการร้อยหินและทำเครื่องประดับ หลักสูตรฝึกอบรมการนวดทำเพื่อสุขภาพ เป็นต้น สำหรับชุดกิจกรรมอาจจะจัดเป็นชุดกิจกรรมที่ใช้ในกลุ่มสนใจ /ชุมชน

การจัดทำสาระการเรียนรู้ไว้ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนดังกล่าว จะช่วยตอบสนองความต้องการของผู้เรียนที่ต้องการเรียนรู้อย่างแท้จริง และสามารถเรียนรู้ได้อย่างลึกซึ้งเต็มความสามารถ ถ้าโรงเรียนสามารถจัดให้ได้ เช่น ผู้เรียนบางคนต้องการเรียนสาระเพิ่มเติมที่เน้นไปทางวิชาสามัญเพื่อใช้ในการศึกษาต่อ

เพื่อให้เห็นตัวอย่างมากขึ้น ขอยกกรณีตัวอย่างการจัดสาระการเรียนรู้ให้เรียนในลักษณะกลุ่มสนใจเกี่ยวกับอาชีพต่าง ๆ ที่สนองต่อความสนใจ ความถนัดและความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษาสามารถจัดให้แก่ผู้เรียนได้อย่างหลากหลายทั้งชนิดรูปแบบของกลุ่มสนใจ ตลอดจนช่วงเวลาของการจัดการเรียนรู้ จะจัดในช่วงเวลาเรียนของชั่วโมงชุมนุม ช่วงวันหยุด หรือในวันโอกาสพิเศษ สถานศึกษาจะสอนเอง หรือขอความร่วมมือจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนให้ช่วยสอน ก็สามารถทำได้หลายอย่าง เช่น ขอความร่วมมือจากสถาบันส่งเสริมและพัฒนาฝีมือแรงงาน สถาบันการสอนวิชาชีพในท้องถิ่น หน่วยงานและองค์กรของรัฐหรือเอกชนอื่น ๆ ตลอดจนภูมิปัญญาชาวบ้านในท้องถิ่น เป็นต้น

วิธีการพัฒนาหลักสูตรตามวิธีที่ 3 เป็นแนวทางที่โรงเรียนสามารถจัดการเรียนรู้ที่ช่วยส่งเสริมเต็มเต็มศักยภาพของผู้เรียน และสามารถนำพาผู้เรียนไปสู่ความเป็นเลิศได้ การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ในลักษณะนี้ เป็นการจัดการที่ตอบสนองต่อหลักการและจุดหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 ที่เน้นการพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ นอกจากนี้การที่ผู้เรียนได้เลือกเรียนในสิ่งที่ตอบสนองต่อความสนใจ ความถนัด ความต้องการและความสามารถได้อย่างลึกซึ้งและหลากหลายดังกล่าว จะยิ่งเสริมสร้างให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข เด็กจะมีคุณลักษณะทั้งเก่ง ดี มีสุข สมดังเจตนารมณ์ของการจัดการศึกษาในที่สุด

วิธีที่ 4 การพัฒนาหลักสูตรโดยนำสิ่งที่สอดคล้องกับผู้เรียน ชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่นและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไปจัดทำเป็นสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม โดยการจัดทำเป็นรายวิชาเพิ่มเติมในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ซึ่งในส่วนนี้เอกสารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 ได้แนะนำเกี่ยวกับการจัดทำสาระการเรียนรู้เพิ่มเติมให้เข้มข้นบางกลุ่มสาระการเรียนรู้ไว้แล้ว ว่าควรที่จะเพิ่มเติมนายวิชาใดบ้างในกลุ่มสาระการเรียนรู้ นั้น เช่น กลุ่มสาระสังคมศึกษา กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ สำหรับการจ้ทำรายวิชาเพิ่มเติมในส่วนที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ สถานศึกษาสามารถจัดทำเป็นรายวิชาเพิ่มเติมได้ โดยใช้กระบวนการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม ดังจะกล่าวให้เห็นในลำดับต่อไป

1. ขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมมี 3 ขั้นตอน ดังนี้
 - ขั้นที่ 1 วิเคราะห์วิสัยทัศน์ และเป้าหมายของสถานศึกษา เพื่อกำหนดคุณภาพของผู้เรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคม
 - ขั้นที่ 2 วิเคราะห์โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาในทุกช่วงชั้น
 - ขั้นที่ 3 จัดทำคำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติม ตามขั้นตอนดังนี้

3.1 วิเคราะห์หรือพัฒนามาตรฐานการเรียนรู้รายวิชาเพิ่มเติมการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้รายวิชาเพิ่มเติมทำได้โดยการวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรและมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นของกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่จะรายวิชาเพิ่มเติม

3.2 กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค และเวลาเรียน โดยการนำมาตรฐานการเรียนรู้ของวิชาเพิ่มเติมที่กำหนดไว้มาวิเคราะห์เป็นพฤติกรรมด้านความรู้ คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและทักษะ(K,A,P) เพื่อนำมากำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค

3.3 เขียนคำอธิบายรายวิชา การเขียนคำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติมมีวิธีการเขียนโดยนำผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค และสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาคมาหลอมรวมกันแล้วนำมาเรียบเรียงเขียนเป็นคำอธิบายรายวิชา สำหรับการตั้งชื่อรายวิชาเพิ่มเติมควรตั้งชื่อให้เหมาะสมสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ที่ปรากฏในรายวิชานั้น ๆ

2. การจัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ

การจัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา ,2548,หน้า 2-14)

1. การจัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้

การกำหนดหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยพิจารณาสาระการเรียนรู้รายปีที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์ จัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ

กำหนดสาระการเรียนรู้ โดยพิจารณาสาระการเรียนรู้ที่สอดคล้องสัมพันธ์กันเข้าด้วยกันตามหน่วยการเรียนรู้ที่พิจารณาไว้

- 1.3. กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง โดยพิจารณาผลการเรียนรู้ที่คาดหวังที่สอดคล้องสัมพันธ์กับสาระการเรียนรู้ที่จัดกลุ่มไว้สำหรับแต่ละหน่วยการเรียนรู้

การพิจารณาความสอดคล้องระหว่างผลการเรียนรู้ที่คาดหวังกับมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น เป็นมาตรฐานที่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 กำหนดให้ผู้เรียนทุกคนต้องเรียนรู้ และให้สถานศึกษาประเมินการผ่านช่วงชั้นของผู้เรียน

โดยกำหนดให้ประเมินผ่านช่วงชั้นที่ 3 ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และประเมินผ่านช่วงชั้นที่ 4 ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

เมื่อจัดการเรียนรู้จึงต้องคำนึงว่าการจัดการเรียนรู้นั้นทำให้ผู้เรียนผ่านมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นข้อใดบ้าง เช่น ความสอดคล้องระหว่างผลการเรียนรู้ที่คาดหวังของหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 กับมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 3 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นต้น

1.5. การตั้งชื่อหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ จากหน่วยการเรียนรู้ที่กำหนดไว้เมื่อกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้แล้วจะทำให้เห็นภาพรวมของหน่วยการเรียนรู้ และตั้งชื่อหน่วยการเรียนรู้ได้

1.6. กำหนดเวลาเรียน เมื่อได้หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ประกอบด้วย ชื่อหน่วยการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และสาระการเรียนรู้แล้วก็พิจารณาว่าแต่ละหน่วยการเรียนรู้จะใช้เวลาในการจัดการเรียนรู้เท่าใด โดยพิจารณาจากเวลาเรียนทั้งหมด

1.7. การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้รายหน่วยการเรียนรู้แผนการจัดการเรียนรู้รายหน่วยการเรียนรู้ ควรประกอบด้วย

1.7.1 ผังมโนทัศน์มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น

1.7.2 ผังมโนทัศน์ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1.7.3 ผังมโนทัศน์สาระการเรียนรู้

1.7.4. สาระสำคัญ

1.7.5 จุดประสงค์การเรียนรู้

1.7.6 สาระการเรียนรู้

1.7.7 กิจกรรมการเรียนรู้

1.7.8 สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

1.7.9 เครื่องมือวัดและประเมินผล

1.8 การตรวจสอบคุณภาพหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ ควรตรวจสอบหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ ในประเด็นต่อไปนี้

1.8.1 คุณภาพหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ

1.8.2 เครื่องมือวัดและประเมินผล สามารถประเมินผู้เรียนได้ครบ 3 ด้านตามที่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กำหนดได้แก่ ด้านความรู้ตามสาระการ

เรียนรู้ ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษา และด้านความสามารถในการอ่าน คิด วิเคราะห์ เขียน

1.9. การจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ หลังจากจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้แล้วควรบันทึกหลังการใช้แผน เพื่อไปใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้

2. การจัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้

2.1. การกำหนดหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ ควรได้มาจากการวิเคราะห์ สถานศึกษาและผู้เรียน เพื่อกำหนดหน่วยการเรียนรู้ให้สนองต่อสภาพปัญหาของชุมชนและท้องถิ่น

2.2. การกำหนดสาระการเรียนรู้ เมื่อกำหนดหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการแล้วจะ เกิดครอบคลุมความคิดกิจกรรมการเรียนรู้ของหน่วยการเรียนรู้ นั้น ๆ ให้พิจารณา กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่มีความสอดคล้องสัมพันธ์กับครอบคลุมความคิด กิจกรรมของหน่วยการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ โดยกำหนดให้มีกลุ่มสาระการเรียนรู้หลาย ๆ กลุ่มสาระ

2.3. การพิจารณาความสอดคล้องระหว่างสาระการเรียนรู้กับมาตรฐานการเรียนรู้ ช่วงชั้น จากสาระการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ให้พิจารณาว่าเมื่อนักเรียนได้เรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้ นั้น นักเรียนจะผ่านมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ในข้อใดบ้าง

2.4 การกำหนดเวลาเรียน เมื่อกำหนดสาระการเรียนรู้และพิจารณามาตรฐานการเรียนรู้แล้วจะทำให้ทราบว่าหน่วยการเรียนรู้แล้วจะทำให้ทราบว่าหน่วยการเรียนรู้ นั้น ๆ ต้องใช้เวลาเรียนมากน้อยเพียงใด อย่างไรก็ตามต้องคำนึงถึงเวลาที่สถานศึกษากำหนดไว้ด้วย

2.5. การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้รายหน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ รายหน่วยการเรียนรู้ ควรประกอบด้วย

2.5.1 ผังมโนทัศน์มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น

2.5.2 ผังมโนทัศน์ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง (ถ้ามี)

2.5.3 ผังมโนทัศน์สาระการเรียนรู้

2.5.4 สาระสำคัญ

2.5.5 จุดประสงค์การเรียนรู้

2.5.6 สาระการเรียนรู้

2.5.7 กิจกรรมการเรียนรู้

2.5.8 สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

2.5.9 เครื่องมือวัดและประเมินผล

2.6 การตรวจสอบคุณภาพหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ ควรตรวจสอบหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ ในประเด็นต่อไปนี้

2.6.1 คุณภาพหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ

2.6.2 เครื่องมือวัดและประเมินผล สามารถประเมินผู้เรียนได้ครบ 3 ด้าน ตามที่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กำหนดได้แก่ ด้านความรู้ตามสาระการเรียนรู้ ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสถานศึกษา และด้านความสามารถในการอ่าน คิด วิเคราะห์ และเขียน

2.7 การจัดการเรียนรู้ตามแบบแผนการจัดการเรียนรู้ หลังจากจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้แล้วบันทึกหลังการใช้แผน เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้

3. การสร้างหน่วยการเรียนรู้

การสร้างหน่วยการเรียนรู้ (กลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก, 2546, หน้า 1-6 เอกสารอัดสำเนา)

การเชื่อมโยงมาตรฐานการเรียนรู้กับหลักสูตรท้องถิ่นและการเรียนการสอนในชั้นเรียนในระดับต่างๆ เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึง จากแผนภูมิแสดงให้เห็นถึงการเชื่อมโยงของมาตรฐานการเรียนรู้ระดับชาติ มาตรฐานการเรียนรู้ของท้องถิ่น ไปสู่เป้าหมายการเรียนการสอนของนักเรียนและครูได้อย่างชัดเจน โรงเรียนและครูผู้สอนอาจแผนภูมินี้เป็นเครื่องมือในการสร้างหลักสูตรของตนเองได้ จากแผนภูมิจะเห็นว่า

1. กรอบหลักสูตรท้องถิ่นเชื่อมโยงและสะท้อนสิ่งที่พึงประสงค์ในมาตรฐานการเรียนรู้ระดับชาติ

2. หลักสูตรและการประเมินระดับท้องถิ่นและโรงเรียน สะท้อนถึงมาตรฐานที่กำหนดในกรอบหลักสูตรท้องถิ่น

3. กิจกรรมการเรียนการสอนและหน่วยการเรียนรู้ เชื่อมโยงและสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ท้องถิ่น หลักสูตรท้องถิ่นและหลักสูตรสถานศึกษา ในขณะที่เดียวกันก็ต้องสนองความสนใจและความต้องการของนักเรียนและชุมชนเพื่อสนองความต้องการดังกล่าว กิจกรรมการเรียนการสอนและหน่วยเรียนจึงควรสร้างขึ้นจากแหล่งข้อมูลของท้องถิ่นหรือเหตุการณ์ ประเด็นปัญหาต่างๆ ในท้องถิ่น

4. การประเมินการเรียนของนักเรียนทั้งในระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา และระดับชาติ ควรใช้ข้อมูลจากผลงานและการปฏิบัติงานของนักเรียนที่เกิดขึ้นในแต่ละหน่วยการเรียนเพราะสิ่งเหล่านี้ เป็นข้อมูลที่จะบอกได้ดีว่าผลการเรียนของนักเรียนถึงมาตรฐานหรือไม่

4. กระบวนการวางแผนสร้างหน่วยการเรียนรู้

4.1 การเขียนหน่วยการเรียนรู้ (The unit Plan) (รุจิรี ภูสาระ , 2546, หน้า 107 – 113) เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนประสบผลสำเร็จตามจุดหมาย เป้าหมายและวัตถุประสงค์จึงจำเป็นต้องเขียนแผนระยะยาวหรืออาจเขียนหน่วยการเรียนรู้ โดยมีขั้นตอนดำเนินการดังนี้

4.1.1 การวางแผนหน่วยการเรียนรู้ (Planning the Unit)

ในการวางแผนหน่วยการเรียนรู้ควรจะเป็นผลงานที่เกิดขึ้นระหว่างครูและนักเรียน ซึ่งมีบทบาทต่างกันหน้าที่สำคัญประการหนึ่งที่เกี่ยวข้องบทบาทของครูในการวางแผนหน่วยการเรียนรู้ คือ

1. การให้นักเรียนมีโอกาสที่จะเสนอหัวข้อที่เขาคิดว่าเขาควรจะเรียน
2. กระตุ้นให้นักเรียนมีอารมณ์ที่จะยอมรับกิจกรรมที่ครูจัดให้เพราะจะช่วยเสริมให้นักเรียนเรียนรู้จากสิ่งต่างๆ ที่ครูจัดให้ได้ดีพอสมควร
3. ช่วยให้นักเรียนเลือกกิจกรรมที่จำเป็นในการเรียนรู้เนื้อหา การจัดกิจกรรมในชั้นเรียนควรให้มีส่วนร่วมมือในการดำเนินกิจกรรม

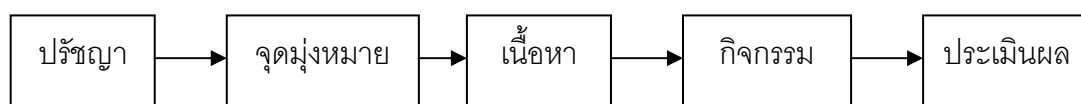
กลุ่มบุคคลอีกกลุ่มหนึ่งที่สำคัญที่จะลืมเสียไม่ได้ คือ กลุ่มผู้ปกครอง ทั้งนี้เพราะความสนใจต่อโรงเรียนและความสามารถที่จะมีอิทธิพลต่อนักเรียนในทางบวก จึงทำให้ผู้ปกครองควรจะเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนสร้างหน่วยการเรียนรู้ด้วย

4.1.2 ส่วนประกอบของหน่วยการเรียนรู้ (parts of the Unit Plan)

หน่วยการเรียนรู้เป็นสิ่งที่ต้องมีมากกว่าหัวข้อของเนื้อหา ถึงแม้ว่าหน่วยเรียนอาจมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบอยู่เสมอ แต่หน่วยการเรียนรู้ส่วนใหญ่ประกอบด้วย

1. หัวเรื่อง
2. ปรัชญา
3. จุดมุ่งหมาย (จุดหมาย เป้าหมาย และวัตถุประสงค์)
4. เนื้อหาที่ครอบคลุม
5. กิจกรรมครูและนักเรียนที่จะช่วยตอบสนองวัตถุประสงค์
6. วิธีการประเมินความเข้าใจที่พัฒนาขึ้นระหว่างการเรียนในหน่วยนั้นๆ

ดังนี้

1. การเขียนปรัชญา เพื่อเป็นการแสดงให้ผู้ปกครองเห็นความเชื่อที่นำไปสู่จุดหมายของโรงเรียน ธรรมชาติของนักเรียน นักเรียนจะเรียนรู้ด้วยวิธีการใด และจุดมุ่งหมายทั่วไปของชีวิต เนื่องจากผู้ปกครองมีเวลาไม่มากนักที่จะสะท้อนความเชื่อของเขามีสู่โรงเรียน การเขียนปรัชญาจึงควรเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในการสร้างหน่วยการเรียนรู้ ช่วยให้ผู้เตรียมตัวที่จะตอบคำถามว่า “ เหตุใดจึงต้องเรียนหน่วยการเรียนรู้นี้ ”

2. การเขียนจุดมุ่งหมาย เป็นการเขียนความมุ่งหมายทั่วไปของครูในการสอนหน่วยการเรียนรู้ การเขียนจุดมุ่งหมายของหน่วยการเรียนรู้มีความแตกต่างจากการเขียนจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่สังเกตเห็นได้ เฉพาะเจาะจง วัดได้ ทั้งนี้เพราะการเขียนจุดมุ่งหมายสำหรับหน่วยการเรียนรู้จะต้องเขียนในแบบกว้างๆ มากกว่า

3. การเขียนเนื้อหาในหน่วยการเรียนรู้จะต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

3.1 ความสำคัญของเนื้อหาที่จะทำให้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของหน่วยการเรียนรู้ หรือเป็นความจำเป็นที่จะต้องบรรจุเนื้อหานี้ลงไปเรียนในหน่วยการเรียนรู้จะทำให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จตามจุดประสงค์ทั่วไป

3.2 ความสำคัญของเนื้อหาต่อสังคม

3.3 ความต้องการและความสนใจของผู้เรียน

4. การเขียนกิจกรรม หลักการพื้นฐานในการเลือกกิจกรรมคือ การให้ประสบการณ์ ของผู้เรียนในการเรียนเนื้อหาครูไม่จำเป็นต้องเลือกกิจกรรมหนึ่งกิจกรรมต่อจุดประสงค์ในแต่ละข้อ ทั้งนี้เพราะกิจกรรมที่ดีที่สุดอาจจะสนองได้หลายจุดประสงค์

5. การเขียนการประเมินผล ในการเรียนตามหน่วยการเรียนรู้ควรจะทำให้ นักเรียนมีพฤติกรรม สองหรือสามชนิด (พุทธิพิสัย จิตพิสัยหรือทักษะพิสัย) รวมทั้งมีการวัดผลแตกต่างกันไป

5. การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ (ถวัลย์ มาศจรัส, 2545, หน้า 151 - 153 , 156)

การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ จัดทำโดยการนำเอาสาระการเรียนรู้รายปี /รายภาค ที่กำหนดไว้ในบูรณาการการจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้ เพื่อความสะดวกในการจัดการเรียนรู้และ ผู้เรียนได้เรียนรู้ในลักษณะองค์รวม หน่วยการเรียนรู้แต่ละหน่วยประกอบด้วยผลการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ และจำนวนเวลา สำหรับการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเมื่อเรียนครบทุกหน่วยย่อยแล้วผู้เรียน

สามารถบรรลุตามผลการเรียนที่คาดหวังรายปี รายภาคของทุกรายวิชา โดยมีแนวทางการดำเนินงานดังนี้

1. นำสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค มาวิเคราะห์แยกเป็นหัวข้อเรื่อง /หัวข้อย่อย
2. นำหัวข้อเรื่อง /หัวข้อย่อยมาเขียนเป็นหน่วยการเรียนรู้ซึ่งทำได้หลายรูปแบบ เช่น
 - 2.1 นำหัวข้อ 1 หัวข้อย่อยมาเขียนเป็นหน่วยการเรียนรู้
 - 2.2 นำหัวข้อเรื่อง / หัวข้อย่อยมาบูรณาการ โดยพิจารณาจากสาระการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังที่มีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกันดังนี้

2.2.1 บูรณาการภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้

2.2.2 บูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้

2.3 ตั้งชื่อหน่วยการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้

2.4 กำหนดเวลาของแต่ละหน่วยการเรียนรู้ตามความเหมาะสม

ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ อาจบูรณาการทั้งภายในและระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ หรือเป็นการบูรณาการเฉพาะเรื่องตามลักษณะสาระการเรียนรู้ หรือเป็นการบูรณาการที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้เรียนโดยพิจารณาจากผลการเรียนรู้ที่มีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน การจัดการเรียนรู้สำหรับหน่วยการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ โดยการปฏิบัติโครงการอย่างน้อย 1 โครงการ

6. ขั้นตอนการจัดทำหน่วยการเรียนรู้

หน่วยการเรียนรู้เป็นหน่วยการเรียนรู้บูรณาการที่เป็น Thematic Unit มีขั้นตอนการสร้างหน่วยดังนี้

1. กำหนดรูปแบบของหน่วย
 - รูปแบบการใช้หัวข้อเรื่องเป็นหลัก
 - รูปแบบการใช้วรรณกรรมเป็นศูนย์กลาง
 - รูปแบบการผสมผสานความคิดรวบยอดหรือแก้ปัญหาเป็นหลัก (Problem Solving) เป็นรูปแบบเลือก Concept จากเนื้อหาต่างๆ ผสมผสมกัน
2. กำหนดความคิดรวบยอด โดยการระดมความคิดรวบยอด โดยการระดมสมองเพื่อสร้างความคิด การสอน แนวการสอน กิจกรรม บันทึกความคิดทั้งหมดเพื่อการสร้างหน่วย
3. ตรวจสอบแนวคิดกับคู่มือเอกสารหลักสูตร และตรวจสอบแหล่งเรียนรู้จากห้องสมุดทั้งโรงเรียน ชุมชน การศึกษาแหล่งเรียนรู้และเรียนรู้จากวิทยากรท้องถิ่น
4. การสร้าง Web Curriculum เป็น Planning Web ให้เห็นภาพรวมทั้ง

Concept กิจกรรม สื่อ และสร้างหรือกำหนด จุดประสงค์ของหน่วย

5. การสร้างกิจกรรม โดยจัดทำแผนภูมิกิจกรรม กิจกรรม มี 3 ลักษณะคือ
กิจกรรมนำสู่หน่วย กิจกรรมพัฒนา กิจกรรมสรุปรายละเอียดของหน่วยการเรียนรู้

1. ชื่อหน่วยการเรียนรู้
2. ชั้น
3. ระยะเวลาการสอน
4. หัวข้อย่อยในการสอน
5. จุดมุ่งหมายการเรียนรู้

ในการดำเนินการศึกษาค้นคว้าพัฒนาหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เรื่อง สืบสานงานศิลป์ท้องถิ่นภูมิปัญญา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ได้จัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้บูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ซึ่งประกอบด้วยสาระทั้ง 3 สาระ ดังนี้

1. สาระทัศนศิลป์
2. สาระดนตรี
3. สาระนาฏศิลป์

ผังมโนทัศน์

ตอนที่ 3 การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

ความหมายการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

ดิวอี้ (Dewey) “เราสามารถนำความรู้ต่างๆมาเชื่อมโยงความคิดรวบยอด เนื้อหาวิชาที่มีในหลักสูตรได้หลายวิชา และการเชื่อมโยงจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำประสบการณ์ต่างๆ ที่ได้รับการเรียนการสอนไปประยุกต์ใช้ได้ สถานการณ์ใหม่ๆ” “การเรียนรู้ร่วมกันจะนำไปสู่การรู้และเข้าใจโลกรอบตัวและความสามารถในการจัดวางตัวเองได้อย่างเหมาะสมในสังคมที่ตนอาศัยอยู่ ความพยายามและความร่วมมือกันจะนำไปสู่การเรียนรู้ร่วมกัน”

ชูเมคเคอร์ (Shoemaker) “การจัดเส้นแบ่งเขตเนื้อหาวิชาทั้งหลาย โดยการผนวกเนื้อหาวิชาหลายๆ ส่วนของหลักสูตรเข้าด้วยกันให้มีความเชื่อมโยงกันอย่างมีความหมาย เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนเนื้อหาอย่างกว้างๆ มีการพึ่งพากันและกัน เกี่ยวข้องกับร่างกาย ความคิด ความรู้สึก ความสามารถในการวิจัย การเรียนรู้โดยการสัมผัสของผู้เรียนในการจัดประสบการณ์ การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความรู้และให้ความเข้าใจมากกว่าการเรียนรู้ที่ได้รับการพิจารณา ตรวจสอบเป็นส่วนๆที่แยกจากกัน

ซูซาน โควาลิก (Susan Kovalik) “แนวปฏิบัติของการศึกษาแบบบูรณาการการยึดหลักคุณลักษณะของผู้เรียนและธรรมชาติของความเป็นจริงที่ต้องพึ่งพาซึ่งกันและกันเพื่อเป็นรากฐานในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แทนที่จะจัดการเรียนการสอนแยกออกเป็นแต่ละวิชา และมีการใช้ตำราเรียนและใบงานที่ผู้เรียนต้องทำในชั้นเรียนการศึกษาแบบบูรณาการ ทำให้ผู้เรียนอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ทรงคุณค่า ซึ่งทำให้มีความสามารถในการสร้างและจดจำความเชื่อมโยงและแก้ปัญหาให้ดีขึ้น

การบูรณาการ (Integration) คือการนำความรู้มารวบรวมประมวลไว้ในหน่วยเดียวกัน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนบรรลุถึงจุดมุ่งหมายของหน่วยบูรณาการ ซึ่งหน่วยบูรณาการนี้ จะช่วยสะท้อนให้เห็นถึง สภาพความเป็นจริงของการใช้ชีวิตอีกด้วย เพราะการดำรงชีวิตของมนุษย์ในปัจจุบันต้องอาศัยหลายอย่าง มาผสมกลมกลืนกัน เพื่อทำให้เกิดความสุข ไม่ได้แยกเป็นส่วนๆ ดังนั้นวิชาต่างๆ ควรจัดให้ผสมกลมกลืนกันไป (สุวิทย์ มูลคำ, 2544, หน้า 75)

จากแนวคิดต่างๆ สามารถสรุปความหมายการบูรณาการได้ว่าเป็นการศึกษาโดยการนำเอาความรู้หรือ ศาสตร์ในสาขาเดียวกันหรือต่างสาขา ที่มีความสัมพันธ์กันมาผสมผสานกัน เพื่อให้มีความรู้หลายๆอย่างไปพร้อมๆกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ในการที่จะทำให้คนมีความสมบูรณ์

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ในหมวดแนวทางการจัดการศึกษาในมาตรา 23 มีสาระสำคัญและเหตุผลที่กล่าวถึงการกำหนดหลักเกณฑ์การจัดการศึกษาทุกระดับและทุกระบบการศึกษา โดยให้เน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และสามารถที่จะนำความรู้ต่างๆ ในการบูรณาการในการนำเอาความรู้ต่างๆ มาประยุกต์ใช้ให้เกิดความสัมพันธ์ร่วมกันได้ ไม่ใช่เฉพาะมีความรู้อย่างเดียวหนึ่ง โดยมีได้นำมาใช้ร่วมกัน และในมาตรา 24 มีสาระสำคัญและเหตุผลที่กล่าวถึง การกำหนดหลักการในการให้การศึกษาของสถานศึกษา (การศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาระดับอุดมศึกษา) และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในฐานะผู้รับผิดชอบในการดำเนินการ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาจากกระบวนการเรียนรู้ และการถ่ายทอดความรู้และพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

ทั้งนี้การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ เป็นวิธีการหนึ่งที่เป็นที่ยอมรับของคนในวงการศึกษาว่ามีความสำคัญที่จะสามารถสร้างและพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะต่างๆ ตามที่สังคมของโลกยุคโลกาภิวัตน์ต้องการ ทั้งนี้เพราะเป็นการจัดการเรียนการสอนที่มีลักษณะเป็นองค์รวมผสมผสานความรู้ต่างๆ เข้าด้วยกันอย่างเป็นกลุ่มก้อน มีการเชื่อมโยงความรู้กว้างขวางให้มีความสำคัญกับผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักเรียนรู้ด้วยตนเองได้เรียนรู้เรื่องที่สอดคล้องกับความสามารถและความต้องการของตนเอง และได้พัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ ซึ่งแนวคิดการจัดการศึกษาแนวนี้เป็นแนวคิดที่มีรากฐานมาจากปรัชญาการศึกษาทั้งของตะวันตก (ดิวยอ) และตะวันออก (พระพุทธเจ้า-เต๋า) ที่มีความผสมกลมกลืนกันมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน และเป็นแนวทางที่ได้รับการพิสูจน์ว่าสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะตามที่ต้องการได้เป็นอย่างดีที่สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมและโลกแห่งยุคโลกาภิวัตน์ได้อย่างมีคุณภาพ (สำลี รักสุทธี, 2545, หน้า 5)

แนวคิดการบูรณาการตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544

การประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในเดือนพฤศจิกายน 2544 นับเป็นก้าวอย่างที่สำคัญของการปฏิรูปการเรียนรู้และการปฏิรูปการศึกษาอีกก้าวหนึ่ง แม้ว่าจะมีข้อวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับหลักสูตรฉบับนี้อยู่มากมายหลายประเด็นด้วยกัน การเริ่มต้นนี้จะช่วยให้กรอบหลักสูตรพื้นฐานที่ร่างกันมาโดยฝ่ายต่างๆ เข้ามาเกี่ยวข้องซับซ้อนขึ้น ไม่ใช่เพียงแค่งกรมวิชาการ ครู และนักเรียนเท่านั้น แต่จะมีบทบาทของพ่อแม่ผู้ปกครอง ชุมชน สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา ฯลฯ ที่จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการผลักดันให้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานนี้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกันของคนทั้งชาติ คือให้เด็กไทยเก่ง ดี มีความสุข และอยู่ร่วมกันเป็น

คงไม่มีหลักสูตรการศึกษาใดที่ไม่สามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

แนวทางการจัดทำหลักสูตรพื้นฐานฉบับใหม่นี้ได้วางอยู่บนพื้นฐานของโลกที่มีพลวัตเปลี่ยนแปลงค่อนข้างสูงอยู่แล้ว มิได้ยึดติดอยู่กับการจัดการเรียนการสอนตามเนื้อหาวิชาแบบเก่าที่หยุดนิ่งตายตัว หากวางจุดเน้นอยู่ที่มาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น และตลอดหลักสูตรโดยรวมเป็นสิ่งสำคัญ โครงสร้างของหลักสูตรยังเน้นที่ความยืดหยุ่นในการออกแบบหลักสูตรการศึกษาให้เหมาะสมกับแต่ละท้องถิ่น โดยมีคณะกรรมการหลักสูตรแต่ละเขตพื้นที่ และแต่ละสถานศึกษาเป็นฝ่ายดำเนินการทั้งสิ้น

การเรียนรู้ในหลักสูตรใหม่จะเป็นการเรียนรู้ในสิ่งที่จำเป็นต้องรู้(Must know) ไม่ใช่สิ่งที่ควรรู้(Should know) การเรียนในสิ่งที่จำเป็นต้องรู้นั้นจะต้องเรียนในเรื่องที่สัมพันธ์กับชีวิตและสภาพแวดล้อมของผู้เรียนเอง บทบาทสถานศึกษาและครู คือการนำเอาแนวคิดหลักของแต่ละวิชา เช่น แนวคิดหลักด้านคณิตศาสตร์ ภาษาและสังคม เป็นต้น มาสร้างแก่นแกนของเรื่องที่จะเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเนื้อหาสาระที่แวดล้อมสัมพันธ์กับชีวิตของเด็กในแต่ละช่วงวัย ในแง่ของการบริหารเวลาในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียนได้อย่างยืดหยุ่น อาจกล่าวได้ว่า แนวโน้มที่ครูจะใช้เวลาในห้องเรียนน่าจะลดลง ไม่ต้องเรียนซ้ำซ้อน กิจกรรมการเรียนการสอนจะสั้นไหลได้ดียิ่งขึ้นเพราะได้แยกย่อยเป็นการเรียนวิชานั้นวิชานี้ เพื่อให้เด็กได้แต่ความรู้ความจำในวิชาต่างๆ หากเป็นการเรียนรู้โดยมีจุดประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจนร่วมกันระหว่างชุมชน สถานศึกษา ครู และผู้เรียน

การเรียนรู้บูรณาการ และจะส่งผลต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ในหลายๆด้าน และจะก่อให้เกิดความสมดุล ปัจจัยที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้แบบบูรณาการได้คือ ปรโตโฆสะ กับ โยนิโสมนสิการ คือสภาพแวดล้อมที่เป็นกัลยาณมิตร ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ไม่ว่าจะเป็นบุคคล พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู สังคม ชุมชน หรือสื่อมวลชน ส่วนโยนิโสมนสิการนั้นหมายถึง การเข้าถึงความจริง โดยสืบค้นหาเหตุผลไปตามลำดับจนถึงต้นเหตุ แยกแยะองค์ประกอบจนมองเห็นตัวสภาวะ และความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย พิจารณาตริตrongให้รู้จักสิ่งที่ดี ที่ชั่ว ยังกุศลธรรมให้เกิดขึ้นโดยอุบายที่ชอบ ซึ่งจะมีให้เกิดอวิชา และตัณหา

การเรียนรู้บูรณาการ จะก่อให้เกิดความสมดุล และทำให้ผู้เรียนมีความสุข โดยการเรียนรู้ในเรื่องความดี ความงาม และความจริง ความดี คือ คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมความงามคือสุนทรียภาพ และความงามคือข้อเท็จจริงและความรู้ต่างๆที่จะก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่สร้างสรรค์ คือ เรียนรู้แบบเข้าใจ จำได้ ประยุกต์ใช้ให้มีความหมายต่อชีวิตจริง และพัฒนาความรู้ นั้นได้ เป็นผู้ผลิตความรู้เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาตนเองได้นี้คือเป้าหมายของหลักสูตรพื้นฐาน ที่มุ่งพัฒนามาตรฐานของผู้เรียน ให้เก่ง ดี และมีความสุข (วิชัย วงษ์ใหญ่ ,2544,หน้า50,53)

สาเหตุของการบูรณาการ

1. วิถีชีวิตจริงของคนเรามีเรื่องราวต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันไม่ได้แยกออกจากกันเป็นเรื่อง
2. ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีขึ้นและเรียนรู้อย่างมีความหมาย เมื่อมีการบูรณาการเข้ากับชีวิตจริง โดยเรียนรู้ในสิ่งที่ใกล้ตัวแล้วขยายกว้างไกลตัวออกไป
3. การขยายตัวของความรู้ในปัจจุบัน ขยายไปอย่างรวดเร็วมาก มีเรื่องใหม่ๆ เพิ่มขึ้นมากมายจึงจำเป็นต้องเลือกสาระที่สำคัญ และจำเป็นให้ผู้เรียนในเวลาที่มีเท่าเดิม
4. ไม่มีหลักสูตรเพียงวิชาใดเพียงวิชาเดียวที่สำเร็จรูป และสามารถนำมาใช้แก้ปัญหาทุกอย่างที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงได้
5. เนื้อหาวิชาต่างๆ ที่ใกล้เคียงกัน หรือเกี่ยวข้องกัน ควรนำมาเชื่อมโยงกันเพื่อให้ผู้เรียนอย่างมีความหมาย ลดความซ้ำซ้อนเชิงเนื้อหาวิชา ลดเวลาแบ่งเบาภาระของครูผู้สอน
6. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ความรู้ ความคิด ความสามารถและทักษะที่หลากหลาย
7. การขยายตัวของความรู้ มีเรื่องที่ต้องเพิ่มเข้าไปในหลักสูตรมากมาย เช่น เอดส์ การป้องกันยาเสพติด เพศศึกษา สิ่งแวดล้อม จึงจำเป็นต้องหาทางเลือกสาระให้ผู้เรียนในเวลาเท่าเดิม
8. หลักสูตรปัจจุบันไม่เหมือนชีวิตจริงเพราะเรียนเป็นช่วง โรงเรียนต้องแสดงให้เห็นว่าแต่ละวิชามีอิทธิพลต่อชีวิตของผู้เรียนอย่างไร เขาควรต้องเห็นความสำคัญของทุกวิชาที่ถูกจัดเชื่อมโยงกันได้
9. ปัจจุบันเราไม่อาจฝึคนให้เป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะไม่ได้ จะต้องฝึกให้ผู้เรียนสามารถบูรณาการสิ่งที่เรียนกับชีวิตในโลกกว้างได้ (Jacobs, 1989,pp.3-4)

ประเภทของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

อุดม เศษกิจวงศ์(2545, หน้า 48) ได้แบ่งการบูรณาการเป็น 2 แบบใหญ่ๆ คือ การบูรณาการภายในวิชา และการบูรณาการระหว่างวิชา หรือที่เรียกว่า สหวิทยาการ การบูรณาการภายในวิชาจะมีจุดเน้นอยู่ในวิชาเดียว การบูรณาการลักษณะนี้ส่วนใหญ่ครูจะทำอยู่แล้ว ส่วนการบูรณาการระหว่างวิชาหรือสหวิทยาการจะเป็นการบูรณาการตั้งแต่ 2 วิชาขึ้นไป หรือทุกวิชาในหลักสูตร

1. การบูรณาการภายในวิชา

การบูรณาการภายในวิชา คือ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบมีเชื่อมโยงสัมพันธ์ภายในวิชาเดียวกันโดยทั่วไป ซึ่งเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนสามารถโยง

โยแนวคิด สาระ ความรู้ ทักษะ ตลอดจนความคิดรวบยอดของเนื้อหาสาระวิชาใดวิชาหนึ่งเท่านั้น โดยปกติครูทั่วไปทำกันอยู่แล้ว เพียงแต่ขาดความคิดรวบยอดของเนื้อหาบูรณาการกันอย่างเป็นทางการเท่านั้นเองเพราะโดยธรรมชาติของทุกวิชาจะมีความเชื่อมโยงกันอยู่ในตัวอยู่แล้ว

การบูรณาการภายในวิชาสามารถทำได้ทุกวิชาแต่ที่นิยมและทำได้ดีมากจะเป็นวิชาด้านภาษาเพราะโดยธรรมชาติวิชาจะมีลักษณะเชื่อมกันอยู่ชัดเจนมาก เช่น ภาษาไทย ไม่ว่าจะสอนเรื่องใดย่อมต้องมีการเชื่อมโยงระหว่างทักษะ 4 ทักษะคือ ฟัง พูด อ่าน และเขียน ดังนั้นครูต้องนำทักษะทั้ง 4 มาบูรณาการกันให้สอดคล้องและเป็นกระบวนการกันไป การจัดการเรียนในลักษณะนี้จะมีผลทำให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ที่จะนำไปสู่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาสาระ สิ่งแวดล้อมตลอดจนโลกได้ดี

2. การบูรณาการระหว่างวิชา

การบูรณาการระหว่างวิชาหรือที่เรียกว่า สหวิทยาการ คือ การรวมเอาความรู้ในสาขาวิชาต่างๆ มารวมกันภายใต้หัวข้อเรื่อง Theme เดียวกัน เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ครอบคลุม ลุ่มลึก โดยใช้ทักษะความรู้ความเข้าใจ ในมวลความรู้ต่าง ๆ มากกว่า 1 วิชาขึ้นไป เพื่อการแก้ปัญหา หรือแสวงหาความรู้ความเข้าใจ แนวคิด ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่ต้องการ

มวลความรู้ต่างๆ ที่รวมเข้ามาในลักษณะดังกล่าว คือโลกที่แท้จริงของความรู้ คล้ายๆ กับการนำผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่างๆ อย่างครบถ้วนมานั่งชุมนุมกัน เพื่อวิเคราะห์เหตุการณ์เดียวกันให้เข้าใจและผนึกกำลังความรู้ความสามารถ เพื่อปรับเปลี่ยนสังเคราะห์ความรู้ใหม่ สิ่งใหม่ขึ้นมาพร้อมกัน และใช้ประโยชน์ต่อไป

ในการดำเนินกิจกรรมแบบบูรณาการระหว่างวิชา ผู้เรียนจะนำความรู้และประสบการณ์พื้นฐานเดิมของตนมาใช้ร่วมกันในการสร้างความสัมพันธ์เชื่อมโยง และความรู้ใหม่ต่างๆ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจถึงการบรรจบถึงกันของศาสตร์ต่างๆ ที่มีอยู่ในเรื่องนั้นๆ และรู้สึกว่าการที่จะต้องปรับเปลี่ยนแนวคิดความรู้เดิมต่างๆ ไปสู่ความรู้หรือแนวคิดใหม่

จุดเริ่มต้นของการเรียนการสอนแบบบูรณาการระหว่างวิชา มีหลักเช่นเดียวกับการบูรณาการภายในวิชา กล่าวคือครูและนักเรียนช่วยกันกำหนดหัวเรื่อง (Theme) ช่วยกันสร้างเสริมบรรยากาศของการเรียนรู้ ตารางเรียนปรับเปลี่ยนไปปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนปรับเปลี่ยนไป เพื่อให้เหมาะกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแนวใหม่ ข้อที่แตกต่างกันก็คือการบูรณาการระหว่างวิชา จะช่วยในการเชื่อมโยงความคิดรวบยอดด้วยวิธีการที่หลากหลาย เป็นวิธีบูรณาการที่สมบูรณ์มากที่สุด

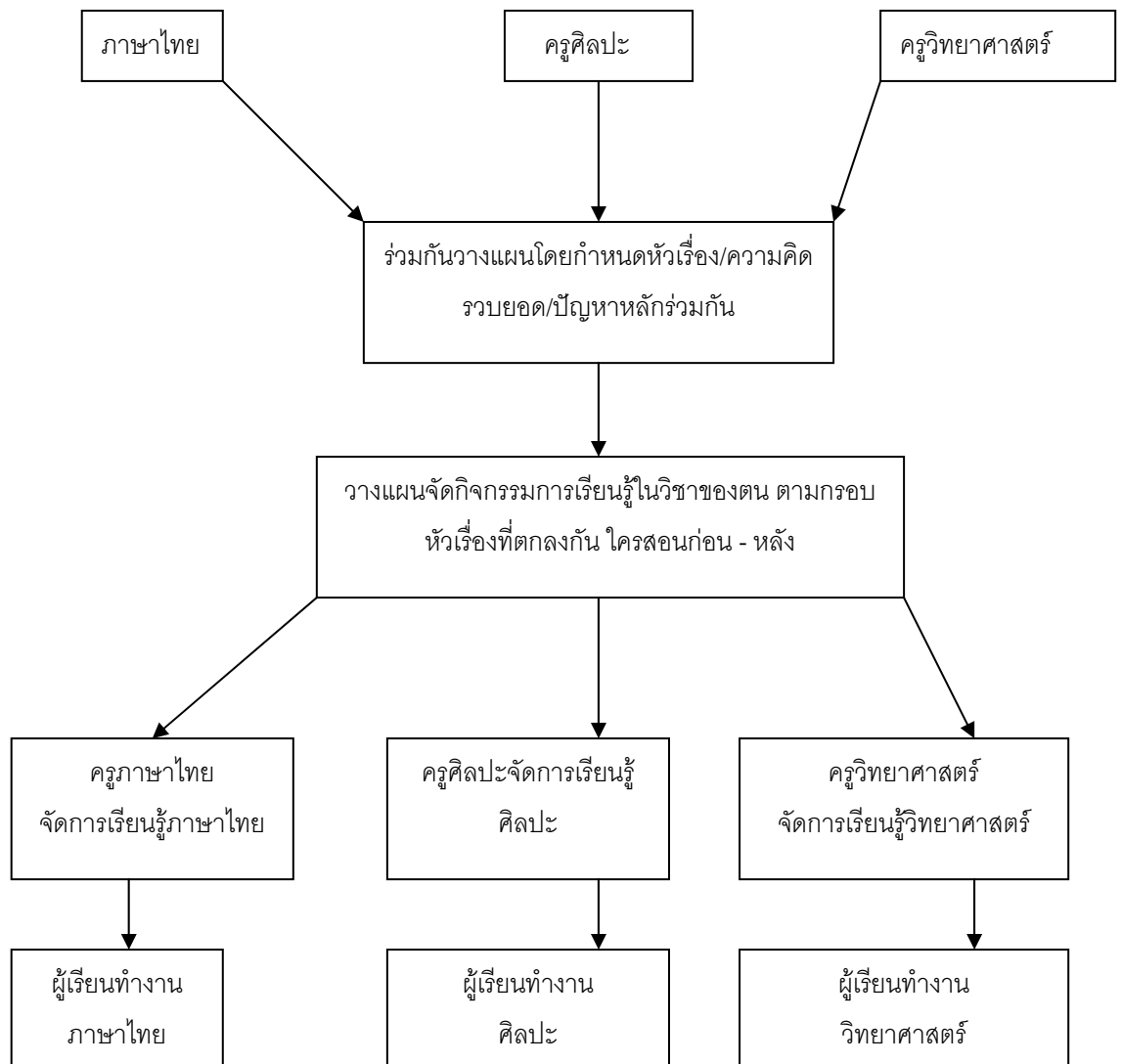
อนึ่งในการสร้างเครือข่ายความคิดรวบยอด ภายใต้หัวข้อเรื่องที่กำหนดนั้นจะต้องวางแผนการจัดกิจกรรมและโครงการต่างๆไปด้วยพร้อมกัน ซึ่งการดำเนินงานตามแนวคิดโดยการทำ Mind Mapping ดังที่ได้ยกตัวอย่างข้างต้น จะช่วยได้มากและในการวางแผนจัดกิจกรรมและโครงการต่างๆ ดังกล่าวผู้สอนก็จะสามารถระบุทักษะรวมทั้งความคิดรวบยอดต่างๆ ที่เจาะจงลงไปได้ และเมื่อตรวจสอบดูก็จะรู้ได้ว่ามีทักษะหรือความคิดรวบยอดใดที่ถูกลืมมองข้ามไปนั่นก็คือการวางแผนการจัดกิจกรรมและโครงการต่างๆ จะช่วยให้ครูมั่นใจได้ว่าไม่มีทักษะหรือความคิดรวบยอดใดตกหล่นหายไป

การบูรณาการระหว่างวิชา มี 4 รูปแบบคือ

อุดม เศษกีวงศ์ (2545, หน้า 48) ได้แบ่งรูปแบบของการบูรณาการระหว่างวิชาออกเป็น 4 รูปแบบ คือ

1. การสอนบูรณาการแบบสอดแทรก (Infusion Instruction) เป็นการสอนในลักษณะที่ครูผู้สอนในวิชาหนึ่งสอดแทรกเนื้อหาวิชาอื่นๆ ในการสอนของตน
2. การสอนบูรณาการแบบคู่ขนาน (Parallel Instruction) เป็นการสอนโดยครูตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มาวางแผนการสอนร่วมกันโดยมุ่งสอนหัวเรื่อง หรือความคิดรวบยอด หรือปัญหาเดียวกันแต่สอนต่างวิชากันและต่างคนต่างสอน

แผนภูมิ 3 แสดงการบูรณาการแบบคู่ขนาน

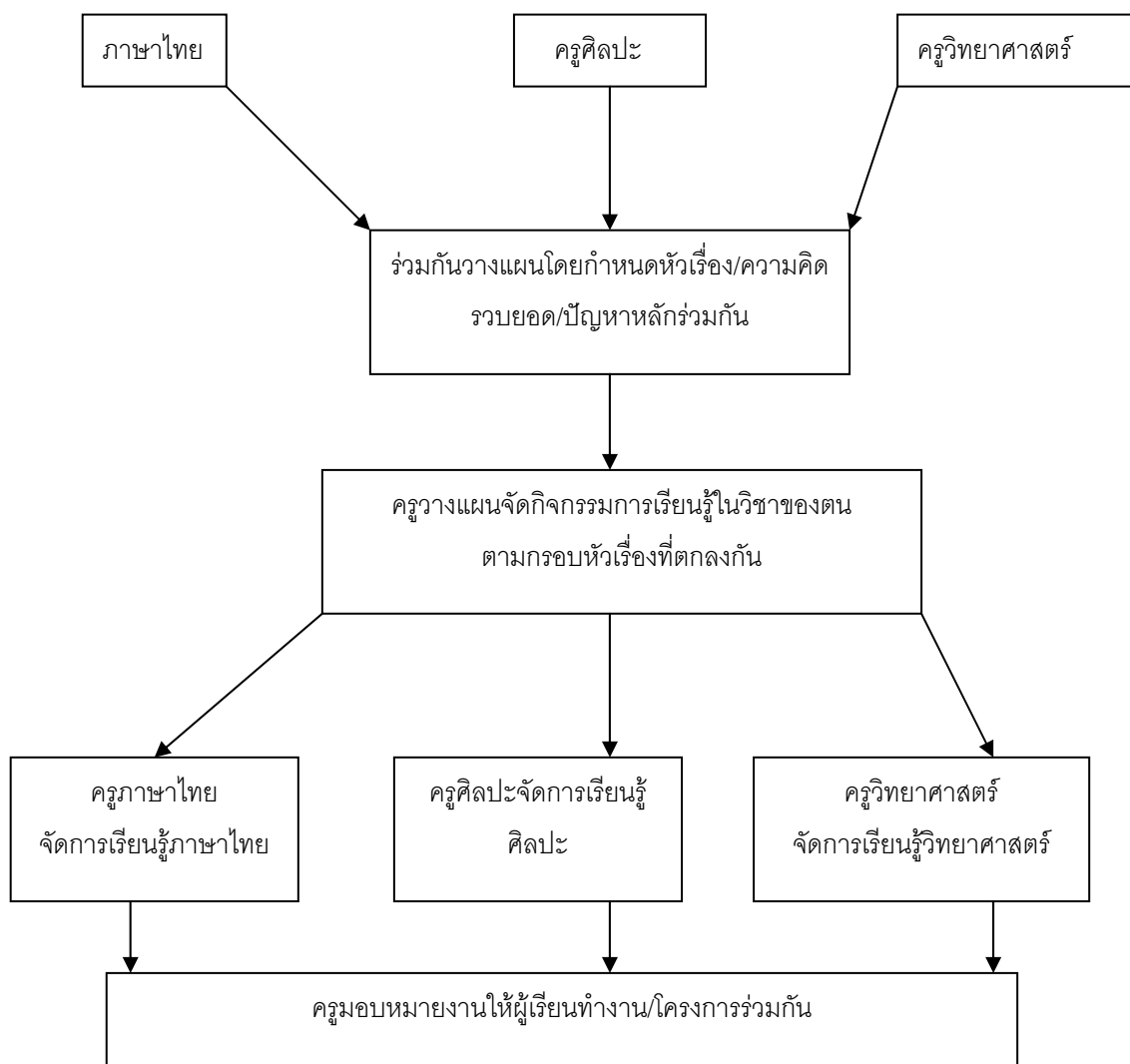

จากแผนภูมิอธิบายได้ว่า ครูภาษาไทย ครูศิลปะ และครูวิทยาศาสตร์ ร่วมกันวางแผนการสอน โดยการกำหนดหัวข้อเรื่อง หรือความคิดรวบรวมหรือปัญหาหลักร่วมกัน ครูแต่ละวิชาจะสอนโดยใช้หัวข้อเรื่องเดียวกัน จะวางแผนว่าใครสอนก่อนหลัง แต่ต่างคนต่างสอน ต่างจัดกิจกรรมในวิชาของตนเอง กรอบหัวข้อที่ตกลงกันได้ และผู้เรียนในแต่ละรายวิชาก็ทำงาน ทำกิจกรรมต่างกัน แต่มีกรอบความคิดไปในเรื่องเดียวกัน

3. การสอนบูรณาการแบบสหวิทยาการ (Multidisciplinary Instruction) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เป็นแบบที่คล้ายกับบูรณาการแบบคู่ขนาน คือการนำเนื้อหาจากหลายกลุ่มสาระมา

เชื่อมโยง เพื่อจัดการเรียนรู้ ซึ่งโดยทั่วไปผู้สอนมักจัดการเรียนการสอนแยกตามรายวิชาหรือกลุ่มวิชา แต่ในบางเรื่อง ครูผู้สอนจัดการเรียนการสอนร่วมกันในเรื่องเดียวกัน เช่น เรื่องวันสิ่งแวดล้อม ครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์จัดกิจกรรมค้นคว้าเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษาให้ผู้เรียนค้นคว้าหรือทำกิจกรรมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และครูแต่ละวิชากำหนดเกณฑ์เพื่อประเมินผลชิ้นงานหรือผลงานหรือกิจกรรมของผู้เรียนในส่วนวิชาที่ตนสอน เป็นต้น ดังแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิ 4 แสดงการบูรณาการแบบสหวิทยาการ

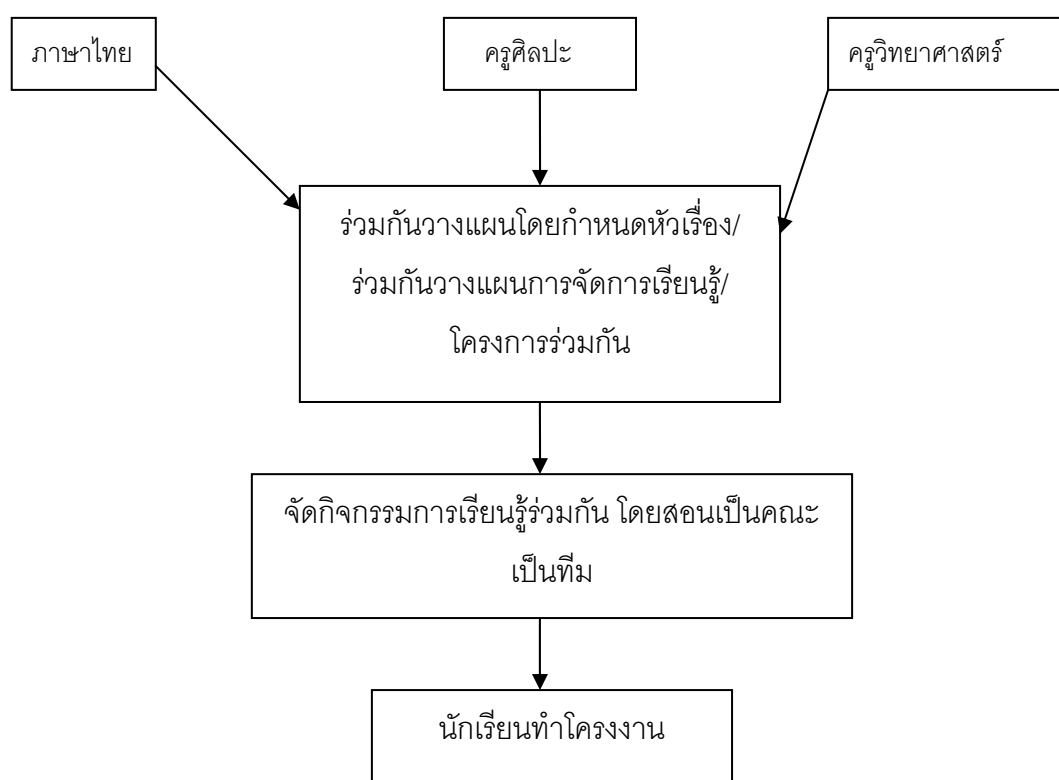

จากแผนภูมิดังกล่าวได้เห็นว่าครูหลาย ๆ วิชาจัดการเรียนการสอนร่วมกันมอบหมายงานให้นักเรียนทำตามหัวเรื่องที่กำหนดในเรื่องเดียวกัน ประเมินจากผลงานชิ้นเดียวกัน

4. การบูรณาการแบบโครงการ หรือการบูรณาการข้ามวิชาเป็นคณะ (Trans disciplinary Instruction) การจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบนี้ ครูผู้สอนสามารถจัดการเรียนการสอนโดย

บูรณาการเป็นโครงการ ที่ผู้เรียนและครูผู้สอนร่วมกันสร้างสรรค์โครงการขึ้น ด้วยการใช้เวลาเรียน ต่อเนื่องกันหลายชั่วโมง โดยนำเอาจำนวนชั่วโมงของวิชาต่าง ๆ ที่ครูผู้สอนเคยแยกกันนั้นมา รวมกันแล้วจัดกิจกรรมเข้าด้วยกัน มีเป้าหมายเดียวกัน ในลักษณะของการสอนเป็นทีม เรียนเป็น ทีม ในกรณีที่ต้องการเน้นทักษะบางเรื่องเป็นพิเศษ ครูผู้สอนสามารถแยกกันสอนได้ เช่น กิจกรรม เข้าค่ายดนตรี กิจกรรมเข้าค่ายภาษาอังกฤษ กิจกรรมเข้าค่ายศิลปะ เป็นต้น ดังแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิ 5 แสดงการบูรณาการแบบโครงการ

จากแผนภูมิอธิบายได้ว่าครูหลาย ๆ วิชาจัดการเรียนการสอนร่วมกันแบบสอนเป็นทีม เรียนเป็นทีม มีเป้าหมายร่วมกัน ในกรณีที่ต้องการเน้นทักษะบางเรื่องแยกกันสอนได้ให้นักเรียนทำ ตามหัวเรื่องที่กำหนดในเรื่องเดียวกัน ประเมินผลจากผลงาน หรือชิ้นงานของนักเรียน

ตาราง 1 แสดงการเปรียบเทียบลักษณะเด่นและลักษณะที่แตกต่างกันของการจัดการเรียนรู้แบบ
บูรณาการทั้ง 4 แบบ

รูปแบบบูรณาการ	วิธีการ	กิจกรรม	การประเมินผล	ผลที่เกิดกับผู้เรียน
การบูรณาการแบบ ผู้สอนคนเดียวหรือ แบบสอดแทรก (Infusion Instruction)	ครูคนเดียววางแผน และกำหนดหัวเรื่อง โดยสอดแทรก เนื้อหา วิชาอื่น ๆ เข้าไปใน วิชา ของตน	มอบหมายงาน	ครูคนเดียวประเมิน	ผู้เรียนได้รับความรู้ จากครูคนเดียวและ สามารถมองเห็น ความ สัมพันธ์ระหว่างวิชา ได้
การบูรณาการแบบ คู่ขนาน (Parallel Instruction)	ครูหลายคนวางแผน การสอนโดยกำหนด สิ่ง ต่อไปนี้ในลักษณะ เดียวกันคือหัวเรื่อง/ ความคิดรวบยอด/ ปัญหาหลัก แล้วครู แต่ละคนต่างคน ต่างสอน ภายใต้หัวข้อ เดียวกัน	งานที่มอบหมายให้ ผู้เรียนทำแตกต่าง กัน ไปในแต่ละวิชา แต่ อยู่ ภายใต้หัวข้อ เดียวกัน	ครูแยกกันประเมิน	ผู้เรียนได้รับความรู้ จากครูแต่ละคนใน หัวข้อเรื่องเดียวกัน ทำให้มองเห็น ความสัมพันธ์ เชื่อมโยงกันนำ ความรู้ในวิชาต่าง ๆ มาแก้ปัญหาได้
การบูรณาการ แบบสห-วิทยาการ (Multidisciplinary Instruction)	ครูหลายคนวางแผน การสอนโดยกำหนด สิ่งต่อไปนี้ใน ลักษณะ เดียวกันคือหัวเรื่อง/ ความคิดรวบยอด/ ปัญหา แล้วครูแต่	มอบหมายงานหรือ โครงการให้ผู้เรียน ร่วมกันทำโดย กำหนดว่าจะแบ่ง โครงการนั้น ออกเป็นโครงการ ย่อยให้ผู้เรียนทำแต่	ครูประเมินงานแต่ ละชิ้นในส่วนที่ตน สอน โดยกำหนด เกณฑ์เอง	ผู้เรียนได้รับความรู้ จากครูหลายคนใน หัวข้อเรื่องหรือ ปัญหาเดียวกันทำ ให้สามารถเชื่อมโยง ความรู้ จากวิชาการต่าง ๆ

	ละครคนต่างคนต่าง สอนภายใต้หัวข้อ เดียวกันและร่วมกัน กำหนด ชี้นงานโครงการที่ เชื่อมโยงวิชาต่าง ๆ	ละครรายวิชา		มาสร้างสรรค์ ผลงาน
--	--	-------------	--	-----------------------

ตาราง 1 แสดงการเปรียบเทียบลักษณะเด่นและลักษณะที่แตกต่างกันของการจัดการเรียนรู้แบบ
 บูรณาการทั้ง 4 แบบ (ต่อ)

รูปแบบบูรณาการ	วิธีการ	กิจกรรม	การประเมินผล	ผลที่เกิดกับผู้เรียน
การบูรณาการแบบ โครงการหรือ บูรณาการข้ามวิชา เป็นคณะ (Transdisciplinary Instruction)	ครูหลายคนวางแผน การสอนโดยกำหนด สิ่ง ต่อไปในลักษณะ เดียวกัน คือ หัว เรื่อง/ ความคิดรวบยอด/ ปัญหา แล้วครู ร่วมกัน สอนเป็นทีมในหัว เรื่อง เดียวกันที่วางแผน ไว้ กับผู้เรียนกลุ่ม	มอบหมายงานหรือ โครงการให้ผู้เรียน ทำร่วมกันเป็นชิ้น ใหญ่ขึ้น เดียวจัดกิจกรรม และหาแหล่งข้อมูล ความรู้ ให้ผู้เรียนเพื่อศึกษา ค้นคว้าและ ปฏิบัติงาน ในกลุ่มเดียวกัน	ประเมินผลร่วมกัน ใน งานชิ้นเดียวกัน โดย มี เกณฑ์การตัดสิน ร่วมกัน	ผู้เรียนได้รับความรู้ ที่ เชื่อมโยงสาขาวิชา ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน สามารถนำความรู้ เข้า ไปประยุกต์ สร้างสรรค์ ชี้นงานได้

	เดียวกัน และครูร่วมกัน กำหนด ชิ้นงาน/โครงการให้ ผู้เรียนได้ทำร่วมกัน			
--	--	--	--	--

ลักษณะสำคัญของการจัดการเรียนรู้(กรมวิชาการ,2544.หน้า4)

1. เป็นการบูรณาการระหว่างความรู้และกระบวนการเรียนรู้
2. เป็นการบูรณาการระหว่างพัฒนาการทางความรู้และด้านจิตใจ
3. เป็นการบูรณาการระหว่างความรู้และการปฏิบัติ
4. เป็นการบูรณาการระหว่างสิ่งที่เรียนในโรงเรียนกับสิ่งที่เรียนรู้ในชีวิตจริง
5. เป็นการบูรณาการระหว่างวิชาต่าง ๆ

หลักสำคัญในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ มีดังนี้ (กรมวิชาการ,2544,หน้า5)

1. เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
2. จัดประสบการณ์ตรงให้กับผู้เรียน
3. จัดบรรยากาศที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนกล้าคิด กล้าทำ
4. ให้ผู้เรียนได้ร่วมมือกันทำงานกลุ่ม

สติฟ เบ็ล และแซลลี่ ฮาร์คเนส (Steve Bell and Sally Harkness) ผู้พัฒนาการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการสร้างเรื่อง (Storyline Approach) มีความเชื่อเกี่ยวกับการเรียนรู้ว่า (ทิสนา แคมมณี,2545,หน้า 255-256)

1. การเรียนรู้ที่ดีควรมีลักษณะบูรณาการหรือเป็นสหวิทยาการ คือเป็นการเรียนรู้ที่ผสมผสานศาสตร์หลาย ๆ อย่างเข้าด้วยกัน เพื่อประโยชน์สูงสุดในการประยุกต์ใช้ในการทำงานและการดำเนินชีวิตประจำวัน
2. การเรียนรู้ที่ดีเป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นผ่านทางประสบการณ์ตรงหรือการกระทำหรือการมีส่วนร่วมของผู้เรียนเอง
3. ความคงทนของผลการเรียนรู้ขึ้นอยู่กับวิธีการเรียนรู้หรือวิธีการที่ได้ความรู้มา
4. ผู้เรียนสามารถเรียนรู้คุณค่าและสร้างผลงานที่ดีได้ หากมีโอกาสได้ลงมือกระทำ

ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

(ธีรชัย บุรณโชติ,2544,หน้า 6-7)

1. สิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันไม่ได้จำกัดว่าจะเกี่ยวข้องกับวิชาใดวิชาหนึ่งโดยเฉพาะในการดำเนินชีวิตและแก้ปัญหาต่าง ๆ จำเป็นต้องใช้ความรู้และทักษะจากหลายสาขาวิชามารวมกันแก้ปัญหการเรียนรู้เนื้อหาวิชาต่าง ๆ ในลักษณะบูรณาการจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างวิชาและความสัมพันธ์ของวิชาต่าง ๆ กับชีวิตจริง
2. การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการช่วยให้เกิดความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างความคิดรวบยอดในศาสตร์ต่าง ๆ ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย เนื้อหาและกระบวนการที่เรียนวิชาหนึ่งอาจช่วยส่งเสริมการเรียนรู้อีกวิชาหนึ่งก็ได้
3. การสอนที่สัมพันธ์เชื่อมโยงความคิดรวบยอดจากหลาย ๆ สาขาเข้าด้วยกันช่วยให้เกิดการถ่ายโอนการเรียนรู้(Transfer of Learning) ช่วยเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนเข้าด้วยกันกับชีวิตจริงและก็จะสามารถเชื่อมโยงชีวิตจริงภายนอกห้องเรียนกับสิ่งที่เรียนได้ ทำให้ผู้เรียนเข้าใจว่าสิ่งที่ตนเรียนมีประโยชน์หรือนำไปใช้ในชีวิตจริงได้
4. หลักสูตรและการเรียนการสอนแบบบูรณาการมีประโยชน์ในการลดความซ้ำซ้อนของเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ปัจจุบันความรู้และข้อมูลต่าง ๆ เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว มีเรื่องที่ต้องเรียนรู้เพิ่มขึ้นตลอดเวลา ผู้เรียนจำเป็นต้องใช้เวลาในการเรียนรู้เพิ่มขึ้น ข้อมูลความรู้ที่เพิ่มขึ้นบางครั้งมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน การเรียนรู้แบบบูรณาการจึงเหมาะสมมากกว่าที่แต่ละวิชาจะเพิ่มเนื้อหาเข้าไปในวิชาของตน
5. การเรียนรู้แบบบูรณาการสามารถตอบสนองความสามารถของผู้เรียนซึ่งมีหลายด้าน เช่น ความสามารถทางภาษา คณิตศาสตร์ ความคล่องของร่างกายและการเคลื่อนไหว ดนตรี สังคม ความรู้ ความเข้าใจตนเอง และสนองต่อความสามารถที่จะแสดงออกและการตอบสนองทางอารมณ์ รวมทั้งทักษะต่าง ๆ เช่น ทักษะการจัดการความรู้
6. กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการสอดคล้องกับทฤษฎีการสร้างความรู้โดยผู้เรียน (Constructivism) กระบวนการเรียนรู้จะช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะในการเรียนรู้และสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในโลกของการเรียนรู้ยุคข้อมูลข่าวสารไร้พรมแดนอย่างมีประสิทธิภาพ

ผลที่เกิดจากการเรียนรู้แบบบูรณาการ

ด้วยความสำคัญของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ได้มีผู้สนใจศึกษาค้นคว้าวิจัยถึงผลของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่มีต่อผู้เรียน ซึ่งผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการช่วยให้เกิดการพัฒนาความคิดรวบยอดในการเรียน(นที ศิริสมัย,2529)ช่วยให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ ลักษณะนิสัยที่ดีในการทำงาน(อนันต์

โพธิกุล,2543)มีความรับผิดชอบ(อรรถวรรณ นิยะโต,2536)และมีวินัยในตนเอง(รัตนา นภารัตน์ ,2531)นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบอีกว่า การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการยังมีส่วนช่วยในการพัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์(จันจรัส ต้นทสุทธิ,2528)และความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของผู้เรียนอีกด้วย(อนันต์ โพธิกุล,2543)

ด้วยลักษณะของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการและผลการวิจัยดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงคุณประโยชน์ของการจัดการเรียนรู้ที่มีต่อการพัฒนาผู้เรียน ผลที่เกิดจากการเรียนรู้แบบบูรณาการ จะช่วยให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของการเรียนรู้ที่มีต่อการดำเนินชีวิต มีนิสัยในการคิดเชื่อมโยง เห็นความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม ประเพณี ชุมชน ท้องถิ่น ประเทศชาติ รู้และเข้าใจถึงสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงผลกระทบที่มีต่อตนเอง รู้จักการปรับตัว สามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงผลกระทบที่มีต่อตนเอง รู้จักการปรับตัว สามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ มีความสามารถในการเผชิญสถานการณ์ใหม่ ๆ สามารถแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีนิสัยรักการเรียนรู้ สามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ สื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ มีทักษะในการคิดวิเคราะห์ ประเมินค่าสารสนเทศ พิจารณาตัดสินใจเลือกใช้ข้อมูลได้เหมาะสมกับสถานการณ์ สอดคล้องกับตนเองและสังคมไทย ช่วยพัฒนาทักษะในการทำงาน การบริหารจัดการทำงานอย่างเป็นระบบ มีความคิดสร้างสรรค์ มีวินัยในตนเอง มีน้ำใจ มีความรับผิดชอบ เป็นผู้นำ และผู้ตามที่ดี มีความเป็นประชาธิปไตย เห็นคุณค่าของตนเอง และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

ข้อควรคำนึงในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

ถึงแม้ว่าการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการจะมีประโยชน์ในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ดังที่กล่าวถึงข้างต้น เพื่อให้การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย ผู้สอนควรพิจารณาในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการมีลักษณะการเรียนรู้ที่หลากหลาย การเลือกรูปแบบใดจำเป็นต้องพิจารณาถึงสาระการเรียนรู้ จุดประสงค์และระดับชั้นของผู้เรียน ในระดับประถมศึกษา เนื้อหาวิชาสามารถยืดหยุ่นเชื่อมโยงกันได้ การจัดการเรียนรู้ดำเนินการได้ง่ายแต่เมื่อเข้าสู่ระดับมัธยมศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเนื้อหาวิชาที่มีลักษณะเฉพาะของแต่ละวิชา อีกทั้งจุดประสงค์ในการเรียนรู้ต้องการให้ผู้เรียนรู้และเข้าใจในเรื่องที่จะเรียนอย่างลึกซึ้ง มีกระบวนการเรียนรู้และกระบวนการทำงานอย่างเป็นระบบ มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีศักยภาพในการเรียนรู้ สามารถสังเคราะห์ความรู้ได้ด้วยตนเอง

2. การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในการประชุมปรึกษาหารือ วางแผนและปฏิบัติร่วมกัน การดำเนินการจำเป็นต้องมีระบบการบริหารจัดการที่ดี เปิดโอกาสให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการคิด วางแผนการจัดการเรียนรู้และร่วมมือกันอย่างสร้างสรรค์

3. การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ มีลักษณะการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายบางครั้งจำเป็นต้องใช้เวลาในการเรียนรู้ร่วมกัน ระหว่างผู้เรียน ผู้สอนแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ การวางแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการจึงควรดำเนินการควบคู่ไปกับการจัดทำโครงสร้างเวลาเรียนของสถานศึกษา

4. การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการจำเป็นต้องมีการประชุมวางแผนจัดการเรียนรู้ วัดและประเมินผลร่วมกัน ผู้สอนบางคนไม่ถนัดในการจัดการ การวางแผนจัดการเรียนรู้จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจ เห็นถึงประโยชน์และความจำเป็นของการจัดการเรียนรู้ พัฒนาทักษะกระบวนการจัดการเรียนรู้ กระบวนการทำงานและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการให้มีประสิทธิภาพในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้น จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย มีการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจในสาระสำคัญของกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ สร้างเจตคติที่ดีให้ผู้สอนเห็นคุณค่า ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ ตลอดจนมีความรู้ ความเข้าใจในข้อจำกัดต่าง ๆ ของการจัดการเรียนรู้และแนวทางในการแก้ไขข้อจำกัดต่าง ๆ เหล่านี้ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีระบบการบริหารจัดการที่ดี เปิดโอกาสให้ผู้สอนได้เลือกรูปแบบการบูรณาการที่เหมาะสมกับผู้เรียน สาระการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสอดคล้องกับความถนัดของตนเอง มีการนิเทศกำกับติดตาม ให้การช่วยเหลือดูแลสนับสนุน สื่อสารสนเทศ วัสดุ อุปกรณ์ เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนแสวงหาความร่วมมือการสนับสนุนจากผู้เกี่ยวข้องโดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดกับผู้เรียนเป็นสำคัญ

ในการจัดการเรียนรู้และเลือกนำเสนอผลงานนี้ คณะผู้ศึกษาค้นคว้าได้จัดการเรียนรู้แบบบูรณาการให้กับนักเรียนในลักษณะของการบูรณาการ ภายใต้หัวข้อเรื่องเดียวกัน โดยครูทั้ง 4 กลุ่มสาระวางแผนจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการร่วมกัน จัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ให้สอดคล้องตามศาสตร์ของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ แล้วต่างคนต่างสอนในวิชาที่ตนรับผิดชอบ

การวัดและการประเมินผลการจัดกิจกรรมบูรณาการ

ลำดี รัชสุทธิ (2545 ,หน้า 45) ได้กล่าวถึงการวัดและการประเมินผลในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการว่า จะไม่เน้นการวัดและประเมินผลด้วยการทำข้อทดสอบและ

เขียนตอบลงบนกระดาษเท่านั้น แต่จะเป็นการวัดและประเมินผลตามสภาพที่ใกล้เคียงกับธรรมชาติจริงมากที่สุด นั่นคือต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของสิ่งที่ผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้จริงตลอดกระบวนการไม่ว่าจะเป็นด้านการนำเสนอมุมมองความรู้ความเข้าใจ การจัดระบบข้อมูลความรู้ การแสวงหาความรู้เพิ่มเติม ดังนั้นการประเมินผล อาจจัดในลักษณะของการทำแฟ้มบันทึกผลการทำงานของนักเรียน (Portfolios) การปฏิบัติจริง การจดบันทึกรายการที่สังเกตได้ การบันทึกพฤติกรรมทุกระยะ การสังเกต ด้วยการทดสอบหรือประเมินลักษณะต่างๆ อย่างหลากหลายที่จะเลือกใช้ให้เหมาะสมจึงจัดได้ว่าการประเมินผลเป็นส่วนหนึ่งของการจัดกระบวนการการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียนรู้แบบบูรณาการจะมีผู้มีส่วนประเมินมากขึ้นคือผู้เรียน เพื่อนและครู จะไม่เป็นหน้าที่เพียงครูฝ่ายเดียวเหมือนที่ผ่านมา การวัดและประเมินจึงอาศัยกระบวนการที่เกิดจากสภาพจริงมากกว่า

การประเมินผลตามแบบบูรณาการมุ่งจะให้ผู้เรียนได้นำความรู้ไปปรับปรุง พัฒนาตนเองมากกว่าการถูกผิด สอบได้ไม่ได้ ข้อมูลที่ได้รับจากการประเมินผู้เรียนจะได้นำไปใช้สำหรับการจัดกิจกรรมและโครงการของตนเอง ให้ผู้เรียนได้เรียนต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพ

หลักสูตรแบบบูรณาการจะทำให้การเรียนการสอนและการประเมินผลมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องใกล้ชิดกันอย่างยิ่ง ผู้เรียนจะสามารถนำความรู้ไปทำโครงการในรูปแบบต่างๆ ได้มากมาย การวัดและประเมินผลตามการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการที่เหมาะสมและใกล้เคียงที่สุดคือ “การประเมินตามสภาพจริง” (Authentic Assessment) และดูผลจากแฟ้มพัฒนางาน (Portfolio) ดังนั้นจึงทำความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินผลทั้ง 2 ลักษณะดังต่อไปนี้

1. การวัดและประเมินผลตามสภาพจริง (Authentic Assessment)

การประเมินด้วยวิธีนี้เป็นการประเมินเชิงคุณภาพอย่างต่อเนื่องในด้านความรู้ ความคิด พฤติกรรม วิธีการปฏิบัติ ทักษะ กระบวนการ ตลอดจนผลการปฏิบัติของผู้เรียน การประเมินลักษณะนี้จะมีประสิทธิภาพเมื่อประเมินการปฏิบัติของผู้เรียนในสภาพที่เป็นจริง

วิธีการที่ใช้ประเมินตามสภาพจริงได้แก่ การสังเกต การสอบถาม สัมภาษณ์ บันทึกจากกระบวนการ บันทึกจากผู้เกี่ยวข้อง แบบทดสอบวัดความสามารถจริง การรายงานตนเอง และแฟ้มพัฒนางาน (Portfolio)

ลักษณะที่สำคัญของการประเมินผลจากสภาพจริง

1. เป็นการประเมินที่กระทำไปพร้อมๆ กับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งสามารถทำได้ตลอดเวลาในทุกสถานการณ์ ทั้งที่โรงเรียน บ้านและชุมชน

2. เป็นการประเมินที่เน้นพฤติกรรมการแสดงออกของผู้เรียนที่แสดงออกมาจริงๆ
3. เน้นการพัฒนาผู้เรียนอย่างเด่นชัดและให้ความสำคัญกับการพัฒนาจุดเด่นของผู้เรียน
4. เป็นการประเมินตนเองของผู้เรียน
5. ตั้งอยู่บนพื้นฐานของสถานการณ์ที่เป็นจริง
6. ใช้ข้อมูลที่หลากหลาย มีการเก็บข้อมูลระหว่างการปฏิบัติในทุกด้าน ทั้งที่โรงเรียน บ้าน และชุมชนอย่างต่อเนื่อง
7. เน้นคุณภาพของผลงานที่ผู้เรียนสร้างขึ้นซึ่งเป็นผลจากการบูรณาการความรู้ ความสามารถหลายๆ ด้านและผู้เรียน
8. เป็นการวัดความสามารถในการคิดระดับสูง เช่นคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์
9. ส่งเสริมการปฏิสัมพันธ์เชิงบวก มีการชื่นชม ส่งเสริมและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ของผู้เรียนและได้เรียนอย่างมีความสุข
10. เป็นการมีส่วนร่วมระหว่างผู้เรียน เพื่อน ครู และผู้ปกครอง

2. การประเมินจากแฟ้มพัฒนางาน (Portfolio Assessment)

แฟ้มพัฒนางาน (Portfolio) เป็นแนวทางหนึ่งของการประเมินผลตามสภาพจริงที่ใช้ในการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน สามารถสะท้อนให้เห็นผลที่เกิดจากกระบวนการเรียนการสอน และการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างชัดเจน

หลักการสำคัญของการประเมินจากแฟ้มพัฒนางานดังนี้

1. ด้านเนื้อหาจะต้องสะท้อนความรู้ความเข้าใจ เนื้อหาวิชา ทักษะความสามารถและคุณลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียน
2. ด้านการเรียนการสอน จะต้องเน้นกระบวนการการเรียนรู้และผลงานของนักเรียน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ หรืองานและตรวจสอบปรับปรุงด้วยตนเอง รวมทั้งมีการประเมินตนเอง บรรยายภาคการเรียนรู้อย่างอิสระ โดยมีครูเป็นที่ปรึกษา ให้คำชี้แนะกระตุ้นสร้างขวัญกำลังใจ
3. ด้านความเสมอภาค คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ทั้งด้านความสามารถ วิธีการเรียนรู้และความหลากหลายทางสติปัญญา โดยมุ่งพัฒนาศักยภาพของบุคคลไปสู่เกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดให้สูงสุดตามความสามารถของแต่ละบุคคล

การวัดและประเมินผล

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2544, หน้า 46-48) กล่าวว่า พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวดที่ 4 ว่าด้วยแนวการจัดการศึกษาได้กำหนดไว้ในมาตรา 26 ว่า “ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาจากการพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ

การสังเกตพฤติกรรมกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบ ควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา” จะเห็นได้ว่า พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติให้ความสำคัญในการวัดผลและประเมินผลว่าเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการศึกษาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลไว้วินิจฉัยตัวผู้เรียนและผลการเรียนรู้ของผู้เรียน จึงนับได้ว่าการวัดผลและประเมินผลเป็นส่วนหนึ่งและเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการจัดการเรียนรู้ โดยที่ต้องดำเนินการร่วมกันอย่างต่อเนื่องทั้งการจัดการเรียนรู้และการวัดผลและประเมินผล การวัดผลและประเมินผลที่เหมาะสมต้องวัดผลและประเมินผลให้รอบด้านในสภาพจริงที่เกิดขึ้นทั้งด้านความรู้ ความคิด ความรู้สึก ความสามารถ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยใช้วิธีการวัดผลและประเมินผลที่หลากหลายเพื่อให้ได้ข้อมูลจริงที่ครบถ้วน

การวัดผลประเมินผลผู้เรียน ต้องประเมินผลการเรียนรู้ และจะต้องตอบคำถามให้ได้ว่า เมื่อผู้เรียนเรียนจบแต่ละช่วงชั้น มีความสมดุกันทั้งความรู้ ทักษะ และเจตคติ หรือไม่ และการวัดผลและประเมินผลควรมีขั้นตอนชัดเจนว่าเมื่อใดจะใช้ขั้นตอนการประเมินผลแบบไหนต้องให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนของตนเอง และผลการประเมินจะต้องเป็นข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาความก้าวหน้าของผู้เรียน ซึ่งมีหลักการสำคัญที่ควรพิจารณาในการวัดผลและประเมินผล คือ

1. ให้ผลการประเมินที่แสดงถึงการปรับปรุงการสอนของครูและความสำเร็จตามเป้าหมายของหลักสูตร
2. การวัดผลและประเมินผลมีลักษณะเป็นกระบวนการเพื่อพัฒนาผู้เรียน
3. ไม่แยกกระบวนการวัดผลและประเมินผลออกจากการเรียนการสอน
4. เน้นการวัดกระบวนการต่างๆ กับการวัดผลผลิตของกระบวนการ
5. เน้นการวัดที่สะท้อนให้เห็นถึงการใช้ความคิดพิจารณา ไตร่ตรอง การใช้เหตุผลและการแก้ปัญหา
6. เน้นคุณลักษณะ และความสามารถของผู้เรียนเป็นภาพรวม
7. วัดความสามารถในการนำความรู้และทักษะไปใช้ในชีวิตจริง
8. ให้ข้อมูลที่ทำให้ผู้เรียนแต่ละคนรู้จักตนเองและเห็นภาพแนวทางที่จะปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น
9. ให้ผลประเมินที่แสดงถึงการปรับปรุงการสอนของครูและความสำเร็จตามเป้าหมายของหลักสูตร

10. เน้นความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการให้ข้อมูล ตรวจสอบและทบทวนซึ่งกันและกัน

สรุปได้ว่า การวัดผลและประเมินผลในชั้นเรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เน้นไปที่การวัดผลและประเมินผลที่จะนำไปสู่การมองเห็นสภาพที่แท้จริงของผู้เรียน และสภาพจริงของการเรียนการสอน นอกจากนี้ยังเป็นการวัดผลที่เน้นการพัฒนาของผู้เรียนที่ได้แสดงออกอย่างชัดเจน และสะท้อนให้เห็นความสามารถอย่างหลากหลาย ทั้งในด้านการลงมือปฏิบัติจริง การตัดสินใจ และการแก้ปัญหาด้วยตนเอง ลักษณะการประเมินเพื่อให้ได้ผลดังกล่าวมีหลายลักษณะ เช่น

1. ประเมินความสามารถจริงในชั้นเรียน โดยใช้แฟ้มสะสมงาน (Portfolio) ที่เน้นสภาพแวดล้อมของการจัดการเรียนการสอน
2. ประเมินความสามารถโดยตรงตามเนื้อหาสาระของหลักสูตร
3. ประเมินปฏิสัมพันธ์ระหว่างความสามารถต่างๆจากหลักสูตร
4. ประเมินจากโครงการ (Project) หรืองานที่ได้ประยุกต์วิธีการ กระบวนการเรียนรู้ทักษะย่อยๆ ต่างๆ โดยเน้นที่กระบวนการ ผลงาน และความพึงพอใจ
5. ประเมินต่อเนื่อง เพื่อให้เห็นจุดแกร่ง จุดอ่อน และความก้าวหน้า
6. ประเมินความสามารถสุดท้าย เพื่อตรวจสอบเป้าหมายของการศึกษา สำหรับการให้ประกาศนียบัตร

เครื่องมือและวิธีการประเมิน มีมากมายหลายรูปแบบ ครูผู้สอนควรพิจารณาเลือกนำมาใช้ให้สอดคล้องเหมาะสมกับกระบวนการสอน และกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งมีแนวทางการวัดผล และการใช้เครื่องมือวัดด้านความรู้ ความคิด ด้านทักษะ และด้านเจตคติ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ดังนี้

แผนภูมิ 6 วิธีการและเครื่องมือประเมินผลการเรียนรู้

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2548,หน้า24)

สำหรับการดำเนินการในการวัด และประเมินผลในแต่ละกลุ่มวิชา ครูผู้สอนต้องศึกษา รายละเอียดจากเอกสารแนวทางการประเมินผลการเรียนรู้ หรือคู่มือประเมินผลการเรียนรู้ของ กรมวิชาการ อีกครั้งหนึ่ง

ข้อมูลที่ได้จากการวัดผลและประเมินผลมีประโยชน์ต่อครู ผู้เรียนและผู้ปกครอง เช่น

ครู

สามารถนำข้อมูลที่ได้จากการวัดผลและประเมินผลไปใช้ประโยชน์ เช่น

- เพื่อดูว่าพัฒนาการของผู้เรียนอยู่ในระดับที่น่าพอใจเพียงใด เมื่อเทียบกับตนเอง และเมื่อเทียบกับเกณฑ์พัฒนาการทั่วไป
- เพื่อติดตาม ดูแลผลสำเร็จทางการเรียนแต่ละวิชาในปัจจุบันของผู้เรียน และการมองไปในอนาคตว่าจะเก่งในวิชาใด

- เพื่อใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงแผนการจัดการเรียนการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

- เพื่อทบทวน ตรวจสอบข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวกับพัฒนาการของผู้เรียน

ผู้เรียน

ได้ประโยชน์จากข้อมูลการวัดผลและประเมินผล คือ

- ทำให้ทราบผลการเรียนโดยทั่วไป

- สามารถทบทวน ปรับเปลี่ยนเป้าหมายใหม่ วางแผนใหม่ และขอความช่วยเหลือเมื่อมี

ความจำเป็น

- ใช้ดูความสำเร็จที่ผ่านมาเป็นพื้นฐาน เพื่อการเรียนรู้ต่อไป

ผู้ปกครอง

ข้อมูลจากการวัดผลและประเมินผลทำให้ทราบว่า

- เด็กของตนมีความก้าวหน้าไปอย่างไรบ้าง ความก้าวหน้านั้นสอดคล้องกับความคาดหวังที่สมเหตุสมผลหรือไม่ เมื่อเทียบกับวัย สภาวะแวดล้อมและความสามารถ

- เด็กได้เรียนรู้อะไรไปแล้วบ้าง และต่อไปจะต้องเน้นเรื่องใด

- เด็กจะต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษ หรือบอกกล่าวให้ผู้อื่นได้รับรู้ หรือไม่อย่างไร

(กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2544 , หน้า 49)

ตอนที่ 4 ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

1. กำหนดเรื่องที่จะสอน โดยการศึกษาหลักสูตรและวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของเนื้อหาที่มีความเกี่ยวข้องกัน เพื่อนำมากำหนดเป็นหัวเรื่องหรือปัญหาหรือความคิดรวบยอดในการสอน

2. กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยการศึกษาจุดประสงค์ของวิชาหลักและวิชาการที่จะนำมาบูรณาการ และกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ในการสอน สำหรับหัวเรื่องนั้นๆ เพื่อการวัดและประเมินผล

3. กำหนดเนื้อหาย่อย เป็นการกำหนดเนื้อหาหรือหัวเรื่องย่อยๆ สำหรับการเรียนการสอน ให้สนองจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้

4. วางแผนการสอน เป็นการกำหนดรายละเอียดของการสอนตั้งแต่ต้นจนจบ โดยการเขียนแผนการสอนซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ เช่นเดียวกับแผนการสอนทั่วไปคือ สารสำคัญ จุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล

5. ปฏิบัติการสอน เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่กำหนดไว้ในแผนการสอน รวมทั้งมีการสังเกตพฤติกรรมนักเรียนของนักเรียน ความสอดคล้องสัมพันธ์กันของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนผลสำเร็จของการสอนตามจุดประสงค์ ฯลฯ โดยการบันทึกจุดเด่น จุดด้อยไว้สำหรับการปรับปรุงหรือพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น

6. การประเมินปรับปรุง และพัฒนาการสอน เป็นการนำผลที่ได้บันทึกรวบรวมไว้ในขณะปฏิบัติการสอน มาวิเคราะห์เพื่อปรับปรุงและพัฒนาแผนการสอนแบบบูรณาการให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ตอนที่ 5 ภูมิปัญญาท้องถิ่น

1. ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น

คำว่าภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) หรือ “ ภูมิปัญญาชาวบ้าน ” (Popular Wisdom) หรือภูมิปัญญาไทย (Thai Wisdom) เป็นคำที่เกิดขึ้นใหม่เมื่อไม่นานมานี้ ซึ่งเป็นคำที่มีความหมายลึกซึ้ง ทำให้มีความยุ่งยากที่จะใช้สื่อสารให้เข้าใจกันโดยทั่วไป อย่างไรก็ตามได้มีผู้ให้ความหมายไว้ในแง่มุมต่างกัันดังนี้ คือ

นิคม ชมพูลง (2544, หน้า 9) ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน (Popular Wisdom) หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดขึ้นเองและนำมาใช้ในการแก้ปัญหาเป็นเทคนิควิธี เป็นองค์ความรู้ของชาวบ้าน ทั้งทางกว้างและทางลึกที่ชาวบ้านคิดเองทำเอง โดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่แก้ปัญหาคำดำเนินชีวิตในท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสมกับยุคสมัย

วีระพงษ์ แสง – ชูโต (2545 , หน้า 1) ได้ให้ความหมายของ ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Wisdom) หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน (Popular Wisdom) ว่า หมายถึง ความรู้และประสบการณ์ทั้งหมายของชาวบ้านในท้องถิ่นที่ใช้ในการแก้ปัญหาหรือดำเนินชีวิต ซึ่งได้รับการถ่ายทอดสืบต่อกันมา โดยผ่านกระบวนการพัฒนาตามศักยภาพที่มีอยู่ เพื่อแก้ปัญหาคำดำเนินชีวิตในท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสมกับกาลสมัย

คำว่า “ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาชาวบ้าน ภูมิปัญญาพื้นบ้าน ภูมิปัญญาไทย” เป็นคำที่กล่าวถึงกันมาก แต่ความหมายจะคล้ายกัน คือ “ความรู้ที่ได้ที่การสั่งสมมาเป็นเวลานาน มีการถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งไปอีกรุ่นหนึ่งต่อกันไปในท้องถิ่น เพื่อการดำรงชีวิต การอยู่

ร่วมกันของสังคมในท้องถิ่น” หรืออาจหมายถึง “ประสบการณ์ของชาวบ้านที่นำมาใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต ความรู้ ความคิดในการสร้างสรรค์ แบบแผนของการดำรงชีวิตที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา จึงกลายเป็นเทคโนโลยีชาวบ้านหรือเทคโนโลยีพื้นบ้าน”

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544 , หน้า 1) ให้ความหมาย “ภูมิปัญญาไทย” ว่าหมายถึงองค์ความรู้ ความสามารถและทักษะของคนไทย อันเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ เลือกรร รุ่งแต่ง พัฒนา และถ่ายทอด สืบต่อกันมา เพื่อให้แก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับยุคสมัย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544 , หน้า 3) ให้ความหมาย “ครูภูมิปัญญา” หมายถึง บุคคลผู้ทรงภูมิปัญญาด้านใดด้านหนึ่ง เป็นผู้สร้างสรรค์และสืบสานภูมิปัญญาดังกล่าวมาอย่างต่อเนื่อง จนเป็นที่ยอมรับของสังคมและชุมชนและได้รับการยกย่องให้เป็น “ครูภูมิปัญญาไทย” เพื่อทำหน้าที่ถ่ายทอดภูมิปัญญาในการจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ตามนัยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542

จากความหมายของภูมิปัญญาดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ความรอบรู้ ความสามารถและประสบการณ์ของชาวบ้าน ที่ได้รับการถ่ายทอดโดยการอบรมสั่งสอนมาจากบรรพบุรุษ ซึ่งมีลักษณะเชื่อมโยงกันไม่ว่าจะเป็นเรื่องเศรษฐกิจ ความเป็นอยู่ การศึกษาและวัฒนธรรม ทั้งในลักษณะที่เป็นนามธรรม เป็นปรัชญาการดำเนินชีวิต ซึ่งมีคุณค่าและความหมายของทุกสิ่งในชีวิตประจำวัน และในลักษณะที่เป็นรูปธรรม เช่น การทำมาหากิน หัตถกรรม ศิลปะ ดนตรี นาฏศิลป์ สิ่งเหล่านี้จะช่วยเสริมสร้างทำให้ทุกชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขอีกทั้งช่วยส่งเสริมและสร้างสรรค์สังคม

2. ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความสำคัญและมีคุณค่าเป็นอย่างยิ่งต่อวิถีการดำเนินชีวิต เพื่อความอยู่รอดของบุคคลในท้องถิ่นนั้น ๆ ดังที่ อภิชาติ ทองอยู่ (2548, หน้า 40) ได้กล่าวว่า การที่ชาวบ้านสามารถรักษาหมู่บ้าน และคงสภาพท้องถิ่นได้สืบมาช้านาน จนถึงปัจจุบันนี้ เพราะชาวบ้านมีการแสวงหาทางออกตอบสนองต่อสิ่งท้าทาย มีการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมตามกาลเวลา และสภาพแวดล้อมอยู่ตลอดเวลา การที่สามารถดำรงสิ่งเหล่านี้ต้องอาศัยภูมิปัญญาของตนเอง การเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่เกิดกับชาวบ้านนั้นรุนแรงและรวดเร็ว

แต่ก็ยังไม่สามารถทำลายสถาบันหมู่บ้านได้ มรดกทางวัฒนธรรมของหมู่บ้านยังคงอยู่และสิ่งเหล่านี้ไม่ได้มีอยู่เพราะการเก็บรักษารวบรวมเหมือนกับของโบราณ

ประเวศ วะสี(2536, หน้า5-10) ได้กล่าวถึงความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นฐานของวัฒนธรรม กล่าวคือชนใดที่ดำรงความเป็นกลุ่มหรือชนชาติหรือประเทศมาเป็นเวลานานต้องมีภูมิปัญญาของกลุ่ม หรือของชนชาติหรือประเทศ รวมเรียกกันว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ถูกสะสมขึ้นมาจากประสบการณ์ของชีวิต สังคม และในสภาพ สิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน ซึ่งมีลักษณะที่สำคัญ 3 ประการ คือ (1) ความจำเพาะกับท้องถิ่นเนื่องจากภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ถูกสะสมขึ้นมาจากประสบการณ์ของชีวิต สังคม และในสภาพสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นหนึ่ง ๆ จึงมีความสอดคล้องกับท้องถิ่นมากกว่าภูมิปัญญาที่มาจากข้างนอกหากนำไปใช้กับท้องถิ่นที่แตกต่างกันอาจไม่ได้หรือได้ไม่ดี(2)มีความเชื่อมโยง หรือบูรณาการระหว่างชีวิต สังคม และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งเรื่องที่เกี่ยวข้องกับทางกาย ใจ สังคม และธรรมชาติ มาเชื่อมโยงโดยสร้างความสัมพันธ์ที่ถูกต้อง(3)ให้คนเคารพธรรมชาติของสิ่งที่เกิดขึ้นเพราะเชื่อว่า ถ้าคนเคารพสิ่งใดจะไม่ทำลายสิ่งนั้น

สามารถ จันทร์สุริย์(2541) ได้กล่าวถึงความสำคัญของภูมิปัญญาว่า ภูมิปัญญาเป็นเรื่องของการสืบทอดประสบการณ์จากอดีตถึงปัจจุบันที่เป็นไปอย่างต่อเนื่องไม่ขาดสายเป็นลักษณะความสัมพันธ์ภายในโยชาชาวบ้านเอง ทำให้สังคมชาวบ้านเป็นปึกแผ่นมั่นคงไม่แตกสลาย การเข้าใจถึงภูมิปัญญาชาวบ้านจะทำให้เข้าใจวัฒนธรรมของชาวบ้าน และเข้าใจภาพรวมวัฒนธรรมของชาติได้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมดั้งเดิมเป็นตัวกำหนดคุณลักษณะของแต่ละสังคม อีกทั้งยังเป็นสิ่งที่เหมาะสม ทรงคุณค่า และมีความสำคัญ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข อีกทั้งยังช่วยสร้างความสมดุลระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ และอำนวยความสะดวกในการทำงานเพื่อพัฒนาชนบทของกลุ่มบุคคล เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนโยใช้เป็นแนวทางในการกำหนดแนวทางในการทำงานให้สอดคล้องและผสมกลมกลืนกับวิถีชีวิตชาวบ้านมากยิ่งขึ้น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความสำคัญและคุณค่าต่อวิถีการดำเนินชีวิต สรุปได้ดังนี้

1. ช่วยสร้างท้องถิ่นให้เป็นปึกแผ่นมั่นคง
2. สร้างความภาคภูมิใจและศักดิ์ศรีเกียรติภูมิแก่คนในท้องถิ่น
3. สามารถปรับประยุกต์หลักธรรมคำสอนทางศาสนา คติ ความเชื่อ ประเพณี และวัฒนธรรม มาใช้กับวิถีชีวิตได้อย่างเหมาะสม

4. สร้างความสมดุลระหว่างคนในท้องถิ่นกับสังคมและธรรมชาติได้อย่างกลมกลืนและยั่งยืน
5. ช่วยเปลี่ยนแปลงปรับปรุงวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นให้เหมาะสมได้ตามยุคสมัย จากความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น สรุปได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นวัฒนธรรม ประสบการณ์ของชีวิตที่ชาวบ้านสั่งสมสืบต่อกันมาจากอดีตสู่ปัจจุบัน เพื่อใช้เป็นแนวทาง ในการดำเนินชีวิต มีลักษณะความสัมพันธ์ภายใน ทำให้สังคมมีลักษณะเฉพาะสร้างความเป็นปึกแผ่นมั่นคง อีกทั้งช่วยสร้างความสมดุลระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติมีการเชื่อมโยงระหว่าง ชีวิต สังคม และสิ่งแวดล้อม หากมีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาสู่ระบบการศึกษาได้จะเป็นการสร้างวัฒนธรรมและความเจริญให้แก่ชนในชาติเพื่อพัฒนาได้อย่างยั่งยืน

3. ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544 , หน้า 2 – 3) ได้แบ่งประเภทภูมิปัญญาไทยไว้ดังนี้

1. ด้านเกษตรกรรม ได้แก่ ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ ทักษะ และเทคนิคด้านเกษตรกรรมกับเทคโนโลยี โดยพัฒนาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคนสามารถพึ่งพาตนเองในสภาวะการณ์ต่าง ๆ ได้ เช่น การทำการเกษตรแบบผสมผสาน การแก้ปัญหา การเกษตรด้านการตลาดการแก้ปัญหาด้านการผลิต และรู้จักปรับใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการเกษตร เป็นต้น
2. ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ได้แก่ รู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลผลิตเพื่อการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัดและเป็นธรรม อันเป็นกระบวนการให้ชุมชนท้องถิ่น สามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้ ตลอดทั้งการผลิตและจำหน่ายผลผลิตทางหัตถกรรม เช่น การรวมกลุ่มของกลุ่มโรงงาน ยางพารา กลุ่มโรงสี กลุ่มหัตถกรรม เป็นต้น
3. ด้านการแพทย์แผนไทย ได้แก่ ความสามารถในการจัดการป้องกันและรักษาสุขภาพของคนในชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนพึ่งตนเองทางด้านสุขภาพและอนามัยได้ เช่น ยาจากสมุนไพรอันมีอยู่หลากหลาย การนวดแผนโบราณ การดูแลรักษาสุขภาพแบบพื้นบ้าน เป็นต้น
4. ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ความสามารถเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งการอนุรักษ์ การพัฒนา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน เช่น การบวชป่า การสืบชะตาแม่น้ำ การทำแนวปะการังเทียม การอนุรักษ์ป่าชายเลน การจัดการต้นน้ำและป่าชุมชน เป็นต้น

5. ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน ได้แก่ ความสามารถในการด้านการสะสมและบริหารกองทุนและสวัสดิการชุมชน ทั้งที่เป็นเงินตราและโภคทรัพย์ เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงให้แก่ชีวิต ความเป็นอยู่ของสมาชิกในกลุ่ม เช่น การจัดการกองทุนของชุมชนในรูปของสหกรณ์ ออมทรัพย์ รวมถึงความสามารถในการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการรักษายาบาลของชุมชน และการจัดระบบสวัสดิการชุมชน

6. ด้านศิลปะ ได้แก่ ความสามารถในการสร้างสรรค์ทางด้านศิลปะสาขาต่าง ๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม นาฏศิลป์ ดนตรี ทัศนศิลป์ คีตศิลป์ การละเล่นพื้นบ้าน และการนันทนาการ

7. ด้านภาษาและวรรณกรรม ได้แก่ ความสามารถในการอนุรักษ์และสร้างสรรค์ผลงานด้านภาษา วรรณกรรมท้องถิ่นและการจัดทำสารานุกรมภาษาถิ่น การปริวรรตหนังสือโบราณ การฟื้นฟูการเรียนการสอนภาษาถิ่นของท้องถิ่นต่าง ๆ

8. ด้านปรัชญา ศาสนาและประเพณี ได้แก่ ความสามารถประยุกต์และปรับใช้หลักธรรมคำสอนทางศาสนา ปรัชญาความเชื่อและประเพณีที่มีคุณค่าให้เหมาะสมต่อบริบททางเศรษฐกิจ สังคม เช่น การถ่ายทอดวรรณกรรม คำสอน การบวชป่า การประยุกต์ประเพณี บุญประเพณีต่าง ๆ

9. ด้านโภชนาการ ได้แก่ ความสามารถในการเลือกสรร ประดิษฐ์และปรุงแต่งอาหารและยาได้เหมาะสมกับความต้องการของร่างกายในสภาวะการณ์ต่าง ๆ ตลอดจนผลิตเป็นสินค้าและบริการส่งออกก็ได้รับความนิยมแพร่หลาย รวมถึงการขยายคุณค่าเพิ่มของทรัพยากรด้วย

วีระพงษ์ แสงชูโต (2545, หน้า 1 – 3) ได้อ้างถึงบุคคลที่จัดประเภทภูมิปัญญาไทยไว้หลายท่าน ดังนี้

กลุ่มที่ 1 เรื่องที่เกี่ยวกับคติ ความคิด ความเชื่อและหลักการพื้นฐานขององค์แห่งความรู้ที่เกิดจากการสังสมถ่ายทอดกันมา ได้แก่ พิธีกรรมต่าง ๆ ของแต่ละท้องถิ่น เช่น ความเชื่อเรื่องผีป่า เจ้าป่า พระภูมิเจ้าที่ การสูชั้วญ จัดพิธีกรรมบวชต้นไม้ พิธีสืบชะตาแม่น้ำ เป็นต้น

กลุ่มที่ 2 เรื่องของศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นตัวชี้สำคัญต่อการแสดงออกภูมิปัญญาของชุมชนต่อการดำเนินชีวิต เช่น ประเพณีบวชนาค เข้าพรรษา แต่งงาน ศิลปกรรมพื้นบ้าน เช่น เสื้อจันทบูร กระเป๋าถือใบตาล เครื่องดักจับสัตว์ เครื่องจักสาน กลองข้าว ชันโตก เป็ดเด็ก เครื่องปั้นดินเผา งานแกะสลัก หล่อด้วยโลหะ อาคารที่อยู่อาศัย ภาพเขียนบนผนัง การฟ้อนรำ เพลงกล่อมเด็ก เพลงพื้นบ้าน การละเล่นพื้นบ้าน เป็นต้น

กลุ่มที่ 3 เรื่องของการประกอบอาชีพในแต่ละท้องถิ่น เป็นการปรับการดำรงชีวิตที่เคยถูกรอบบงำจากสังคม มาพัฒนาให้เหมาะสมกับสมัย เช่น การทำเกษตรแบบผสมผสาน แบบพึ่งตนเอง การทำสวนสมุนไพรและแพทย์แผนโบราณ

กลุ่มที่ 4 เรื่องราวแนวความคิด หลักปฏิบัติ และเทคโนโลยีชาวบ้านที่นำมาใช้ในชุมชน เป็นอิทธิพลของความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เช่น การเลี้ยงปลาในบ่อซีเมนต์ คิดสูตรอาหารปลาขึ้นเอง ประดิษฐ์เครื่องนวดข้าวแบบประหยัด สร้างกาลักน้ำจากอ่างเก็บน้ำบนภูเขามาใช้ปลูกพืชสวน เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังได้อ้างถึง การจัดประเภทภูมิปัญญาของ สัตยญาวิวัฒน์ (2535 , หน้า 74 – 88) ได้แก่

กลุ่มที่ 1 ภูมิปัญญาด้านครอบครัว ได้แก่ การมีครอบครัว โดยชายควรมีอายุใกล้เคียงหรือแก่กว่าผู้หญิง ธรรมเนียมการหมั้นก่อนแต่งงาน

กลุ่มที่ 2 ภูมิปัญญาด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การทำมาหากิน ซึ่งในสมัยก่อนทำการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ จึงเกี่ยวข้องกับฝนฟ้าที่ตกลงมา การหาตาน้ำขุดบ่อบาดาล การบ่มผลไม้ การดูพืชพันธุ์ สมุนไพรปราบศัตรูพืช เป็นต้น

กลุ่มที่ 3 ภูมิปัญญาด้านการศึกษา สมัยก่อนแหล่งการศึกษา คือ วัด พระจึงมีหน้าที่เป็นครู ธรรมเนียมให้ชายไทยบวชเรียนเพื่อรู้หนังสือและหลักธรรม

กลุ่มที่ 4 ภูมิปัญญาด้านปกครอง ได้แก่ การสร้างผู้นำให้บุคคล เช่น แม่ทัพ นายกอง

กลุ่มที่ 5 ภูมิปัญญาด้านภาษาและการสื่อสาร ภาษาไทยมีลักษณะพิเศษต่างจากภาษาอื่นที่เรียกว่า รำรวยและหลากหลายในถ้อยคำ มีวรรณยุกต์ มีลักษณะนาม มีสัมผัสคล้องจอง

กลุ่มที่ 6 ภูมิปัญญาด้านศาสนา เช่น นับถือศาสนาต่างกัน แต่มีบางอย่างคล้ายกัน ตัวอย่าง คือ เรื่องปัจเจกบุคคล การผูกมิตร เป็นต้น

กลุ่มที่ 7 ภูมิปัญญาด้านอนามัยและสาธารณสุข เช่น การรักษาโรคโดยแพทย์แผนโบราณหรือแพทย์แผนไทย

กลุ่มที่ 8 ภูมิปัญญาด้านศิลปะและนันทนาการ เช่น การละเล่นต่าง ๆ มวยไทย

กลุ่มที่ 9 ภูมิปัญญาด้านคมนาคมขนส่ง ไทยเรามีการคมนาคมขนส่งทางบก ทางน้ำ ที่เป็นเอกลักษณ์ เช่น ขนส่งโดยใช้เกวียนเทียมโค กระบือ โดยใช้เรือ

กลุ่มที่ 10 ภูมิปัญญาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นภูมิปัญญาที่แฝงอยู่ในด้านอื่น ๆ รวมทั้งรู้จักประดิษฐ์และสร้างเครื่องมือต่าง ๆ ขึ้นใช้

จากประเภทของภูมิปัญญาของภูมิปัญญาท้องถิ่น สรุปได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีหลายประเภท ซึ่ง แบ่งเป็นด้านต่าง ๆ ได้ 9 ด้าน และแบ่งเป็นกลุ่มย่อยอีกตามประเภทของภูมิปัญญาซึ่งได้ค้นพบภูมิปัญญาประเภทต่าง ๆ และภูมิปัญญาที่กล่าวมาที่เกี่ยวข้องกับวิชาศิลปะก็จะเป็นประเภท ด้านศิลปะ ศิลปะ ได้แก่ ความสามารถในการสร้างสรรค์ทางด้านศิลปะสาขาต่าง ๆ เช่นจิตรกรรม ประติมากรรม นาฏศิลป์ ดนตรี ทศนศิลป์ คีตศิลป์ การละเล่นพื้นบ้าน และการนันทนาการ ซึ่งจัดเป็นประสบการณ์ของชาวบ้านที่ได้สัมผัสต่อกันมาจากอดีตสู่ปัจจุบัน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำรงชีวิตประจำวันและเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่ควรอนุรักษ์ และส่งเสริมสืบต่อไป

ตอนที่ 6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.1 งานวิจัยภายในประเทศ

งานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ

พัชรพร พันธุ์เหล็ก และคณะ(2550) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่องประเพณีการแข่งขันเรือบก วัฒนธรรมพื้นบ้านเนินกุ่ม โดยใช้กระบวนการจัดการความรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้ศึกษาองค์ความรู้จากผู้รู้ในท้องถิ่น โดยใช้กระบวนการจัดการความรู้ได้แก่ประวัติความเป็นมาของประเพณีการแข่งขันเรือบก คุณค่าและความสำคัญวิธีการแข่งขันให้ประสพชัยชนะ ปัญหาและอุปสรรคในการแข่งขัน แล้วนำไปจัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการได้ผลการประเมินองค์ประกอบของหน่วยการเรียนรู้มีความเหมาะสมสอดคล้องและสัมพันธ์กันโดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80 ถึง 1.00และองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมสอดคล้องและสัมพันธ์กันโดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง0.60 ถึง 1.00

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของนักเรียนที่เรียน หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการเรื่องประเพณีการแข่งขันเรือบก วัฒนธรรมพื้นบ้านเนินกุ่ม สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และผลการประเมินทักษะการปฏิบัติงานโครงการโดยภาพรวมนักเรียนมีทักษะการปฏิบัติงานโครงการอยู่ในระดับมาก

2. ความพึงพอใจของครูผู้สอนและนักเรียนที่มีต่อการใช้หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการเรื่องประเพณีการแข่งขันเรือบกวัฒนธรรมพื้นบ้านเนินกุ่ม

2.1 ครูผู้สอนมีความพึงพอใจความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของหน่วยการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้และพึงพอใจในการประเพณี วัฒนธรรมพื้นบ้านมาจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ ทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น โดยเน้นการจัดทำโครงการและการค้นพบองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง

2.2 ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการเรื่องประเพณีการแข่งขันเรือบักวัฒนธรรมพื้นบ้านเนินกุ่ม อยู่ในระดับมากเป็นส่วนใหญ่มากวันข้อ 5 มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง ในเรื่องการใช้ทักษะทางภาษาไทย ฟัง พูด อ่าน เขียน และดู ในการแสวงหาสืบค้นข้อมูลความรู้เรื่องประเพณีการแข่งขันเรือบัก ($\bar{X} = 3.32$) และข้อ 12 มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง ในเรื่องความเหมาะสมของเวลาในการทำโครงการของนักเรียน ($\bar{X} = 3.12$)

รัตนา สถิตานนท์ (2544) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการในวิชาภาษาไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพคุณลักษณะ เก่ง ดี มีสุข เพื่อหาแนวทางจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการวิชาภาษาไทยระดับชั้นมัธยมศึกษา และพัฒนาคุณลักษณะเก่ง ดี มีสุข ประชากรที่ใช้ในการศึกษาได้แก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสตรีศรีสุริโยทัย ปีการศึกษา 2544 จำนวน 100 คน เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ 2) เอกสาร/สื่อ ประกอบการเรียนรู้แบบบูรณาการ 3) แบบทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจ ก่อน-หลังเรียน 4) แบบประเมินคุณลักษณะ 3 ด้าน ก่อน- หลังเรียน การวิเคราะห์ข้อมูล โดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า ด้านความรู้ความเข้าใจหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจจากการเรียนรู้แบบบูรณาการและคุณลักษณะทั้ง 3 ด้านสูงขึ้นทุกด้าน โดยคุณลักษณะที่สูงขึ้นมากที่สุดคือคุณลักษณะด้านเก่ง ส่วนด้านดีและมีความสุขสูงขึ้นน้อยกว่า แสดงว่า คุณลักษณะพัฒนาขึ้นได้เร็วกว่าด้านอื่น

6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

Jenk (1998) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตรบูรณาการและพัฒนาการทางการเรียนรู้ของนักเรียนโดย Jenk ได้เสนอว่า ระบบการศึกษาของประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการประเมินและมีการรับรองคุณภาพมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1980 ได้คาดหวังว่านักเรียนต้องสามารถประยุกต์การใช้ทักษะต่างๆ ในการเรียนรู้เพื่อให้ได้รับความรู้เพิ่มขึ้น ดังนั้นในโรงเรียนต่างๆ จึงได้มีการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการขึ้น โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน โรงเรียนได้ให้

การช่วยเหลือให้นักเรียนสามารถปรับตัวในการเรียนที่โรงเรียนมัธยมศึกษาได้ และหลักสูตรนี้สามารถใช้พัฒนาเจตคติของนักเรียนต่อการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการได้

Hulley (1999) ได้ทำวิจัยเรื่องการศึกษาแบบบูรณาการเพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ จริยธรรม ค่านิยมทางการเรียนรู้ และการสื่อสารในการเรียนรู้ เนื้อหาวิชาต่างๆ ในหลักสูตรได้นำมาบูรณาการร่วมกัน เช่น วรรณคดี กับสังคมศึกษา และคณิตศาสตร์กับวิทยาศาสตร์ โดยมีจุดประสงค์คือ การบูรณาการวิทยาศาสตร์กับสังคมศึกษาเพื่อใช้สอนนักเรียนเกรด 5 ครูสามารถสร้างชุดการสอนตามแผนการสอนแบบบูรณาการ รวมทั้งบูรณาการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และประวัติและธรรมชาติของวิชาวิทยาศาสตร์ในมุมมองของแต่ละคน ครูกระตุ้นการใช้แผนการสอน เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแผนการสอนแบบบูรณาการของตนและหวังว่าคณะครูจะขยายผลในการใช้หลักสูตรบูรณาการต่อไป

Hartzler (2000) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การสังเคราะห์การจัดการเรียนรู้ตามโปรแกรมหลักสูตรบูรณาการและผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนที่เกิดขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์การจัดการเรียนตามโปรแกรมหลักสูตรบูรณาการและผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน งานวิจัยนี้ได้ค้นหาข้อสรุปกลวิธีสอนตามหลักสูตรบูรณาการมีผลทางบวกหรือทางลบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของนักเรียน งานวิจัยนี้ได้รวบรวมวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับหลักสูตรบูรณาการ เพื่อที่จะหาข้อสรุปของโปรแกรมการบูรณาการหลักสูตร ผลการสังเคราะห์พบว่าหลักสูตรบูรณาการเป็นรูปแบบการดำเนินงานในแนวนอน และเป็นการจัดกำแพงของเนื้อหาที่แยกเป็นวิชา ๆ ตามแบบดั้งเดิมโดยการให้ประสบการณ์การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงให้เห็นอย่างชัดเจนในด้านเนื้อหา ทักษะและคุณธรรมอย่างน้อย 2 วิชา และโปรแกรมหลักสูตรบูรณาการนี้ประสบผลสำเร็จในการบูรณาการ 4 วิชา คือ ภาษาศาสตร์ คณิตศาสตร์ สังคมศึกษา และวิทยาศาสตร์ ในทุกระดับชั้น รวมทั้งมีประโยชน์มากสำหรับนักเรียนที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ต่ำ และเหมาะกับนักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมทุกระดับ จึงเห็นได้ว่าโปรแกรมหลักสูตรบูรณาการเป็นโปรแกรมที่น่าสนใจ สำหรับสถาบันการศึกษาทุกระดับ และหลักสูตรบูรณาการ เป็นหลักสูตรทางเลือกที่มีประสิทธิภาพ

Tammye (2004) ได้ทำวิจัยเรื่อง ผลกระทบของการบูรณาการ กิจกรรมเกี่ยวกับหลักสูตรวิทยาศาสตร์พื้นฐานบนความสำเร็จของนักเรียน ความชำนาญในกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และการทดลองทางวิทยาศาสตร์ สิ่งที่ได้จากการศึกษาจากผลกระทบหลายอย่าง จากกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรวิทยาศาสตร์พื้นฐาน บนความสำเร็จทางวิทยาศาสตร์ จากความชำนาญ

กระบวนการทางวิทยาศาสตร์และทำทางไปยังวิทยาศาสตร์ การค้นคว้าวิจัยนักเรียนชั้นที่เจ็ดที่ รวมถึงการใช้วิทยาศาสตร์รวมตัวกันคือ

เกี่ยวกับหลักสูตรเป็นกลุ่มจากผู้เชี่ยวชาญ Andseventh เรียนเกี่ยวกับหลักสูตร วิทยาศาสตร์ดั้งเดิมเป็น Controlgroup เกี่ยวกับหลักสูตร คือการเชื่อมต่อที่พัฒนาระหว่าง Contentareas มีความแตกต่างทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และคณิตศาสตร์ในทางจะปรับปรุง การเรียนวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนที่เรียนในหลักสูตรดั้งเดิม โดยการมองไปที่เครื่องมือที่รวมถึง การทดสอบเพื่อให้เกิดความชำนาญพื้นฐาน สำหรับการศึกษากฎภูมิภาคตะวันออก การใช้ กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เช่น Skills Test และการสำรวจทางวิทยาศาสตร์ที่ใช้สำหรับการ วิเคราะห์ของ Covariance ANCOVA ถูกใช้สำหรับการเก็บข้อมูลทางสถิติ

Analysis.In เป็นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ,532 ในชั้นที่เจ็ด ทางวิทยาศาสตร์ที่เก็บข้อมูลจากการ จับคู่การเรียนการเก็บคะแนนจากชั้นที่ 7 และชั้นที่ 6 ซึ่งมีกลุ่มหน่วยควบคุม กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ทางด้าน Significantlyhigher ITBS จากการเปรียบเทียบหลังเรียนจากหน่วยควบคุม วิธี 238.3 และวิธีที่ 232.2 ตามลำดับ ผลกระทบ ($f=1.026$)ตาม J Cohen (1988) ในกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ 531 จากกระบวนการทดสอบคู่ คือ ก่อนเรียน ถึงหลังเรียน ขณะที่คู่396 ถูกทำในกลุ่มหน่วยควบคุม กลุ่มผู้เชี่ยวชาญคะแนน หลังเรียนที่ปรับสูงกว่ามีนัยสำคัญกว่าหน่วยควบคุมกับวิธี 14.51 และ 13.68ตามลำดับ ขนาดผลกระทบ($f=9285$)มากมาย ความแตกต่างในความชำนาญกระบวนการ ส่วนตัวที่ถูกประเมินค่าและความแตกต่างสิ่งที่มีนัยสำคัญที่ถูกค้นพบระหว่างกลุ่มผู้เชี่ยวชาญและ หน่วยควบคุมอีกด้วย นักเรียนที่ให้ทำทางการใช้สำหรับสำรวจเป็นการทดสอบล่วงหน้าและหลัง ทำทางหลังเป็นการปรับวิธีกลุ่มจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญและหน่วยควบคุมไม่แตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญ

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นการจัดกิจกรรมในรูปแบบบูรณาการ เป็นพื้นฐานที่จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับ ผู้เรียน โดยเฉพาะในยุคโลกาภิวัตน์ที่มีความรู้ ข้อมูลข่าวสารมากมาย เนื่องจากการเรียนรู้ ดังกล่าว ทำให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ได้กว้างขวาง ลึกซึ้ง และสร้างองค์ความรู้ใหม่ได้ นอกจากนี้การมีทักษะทางสังคมและการบูรณาการยังช่วยให้ผู้เรียนสามารถบูรณาการความรู้ต่างๆ เข้ากับชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมได้ ทั้งให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมร่วมกับผู้อื่นได้อย่าง มีความสุข อีกทั้งสามารถสานต่อภูมิปัญญาท้องถิ่น พัฒนาสังคมและประเทศชาติสืบไป โดย คณะผู้ศึกษาได้จัดกิจกรรมบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเน้นเรื่องการสืบค้นและเรียนรู้

เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาในท้องถิ่นเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดทักษะการคิด วิเคราะห์ และการเชื่อมโยงองค์ความรู้จากศาสตร์ต่างๆ โดยการจัดกิจกรรมทั้งในและนอกสถานศึกษา ซึ่งจะ
ทำให้นักเรียนมีเจตคติรักความเป็นไทยที่ฝังแน่นมากขึ้น